

2.743

సమీక్ష

భౌత్య సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: డిప్యూటీ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 12

రాజమహేంద్రవరము 16-8-1989, 1-9-1989

సంచికలు 20, 21

స్వర్గీయ విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీమద్వేదవిదగ్రగణ్యుని సుధా శీతాంశునిన్, సజ్జన
స్తోమస్తుత్యంసుసాధువర్తనుని, వస్తోకోదయున్, వక్తృతా
భూమప్రాధుని, సత్కవీశ్వరుని, సౌమ్యున్, సద్గురున్, వైష్ణికో
ద్దామున్ జూడఁగ లేమిఁకన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రిన్ మహిన్.

—డాక్టర్ జొన్నలగడ్డ పుత్యంజయరావు

—* ఈ సంచిక లో *—

1. మహామనీషి విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి	i-ii
2. కన్నీటి వీడుకోలు	ii
3. సమాలోచన ప్రారంభించినపుడు విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి ఆశయం	iii
4. స్మృత్యంజలి	iii
5. అశ్రు తర్పణము	iv
6. శ్రద్ధాంజలి	iv
7. “సాంస్కృతిక నవలా శిల్పి” బలివాడ	1-3
8. ద్రావిడ భాషలు - ఒక పరిశీలన	4-6
9. ఇందిరాజీవై తెలుగు ఎలిజలు	7-8
10. పాడుపు కథలు వచన కవితల్లాంటినే	9-10
11. ప్రాచార్య యస్వి వట్టిపూర్తి కృతులు ఒకసమీక్ష	11-16
12. ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు	17-18

రాష్ట్ర సంచికలో: కాణాదం పెద్దన సోమయాజి కృతులు - ఒకపరిశీలన, తెనుగుభాష కింకారక అనుబంధలిపి అపసరము, మాదిరాజు రంగారావుగారి 'ఆశాస్పందనం' - ఒక అనుశీలన, ఆంధ్రామరుక సమీక్ష, రేపటి వేకువ కోనం - పుచ్చిన విదితా సంపుటి సమీక్ష మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

మహామనీషి విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీ బులుసు వంశ కలశాంబుద్ధి రాకాసుధాకరుడైన శ్రీ సీతారామశాస్త్రి తూర్పుగోదావరిజిల్లా కొత్తపేట తాలుకా పొడగట్లపల్లి రామచంద్రపురంలో నిరంతర వేదాధ్యయన సంపన్నులైన అన్నపూర్ణ వేంకటసుబ్బావధాని పుణ్యదంపతులకు మూడవ కుమారుడుగా జన్మించినాడు. వీరి పెద్దన్నగారైన శ్రీ వేంకటరామయ్యగారు సమర్థులైన పకీలుగా పేరు పొందారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి గ్రహీత, వేదాంత శాస్త్రంలోనూ, తెలుగు సాహిత్యంలోనూ తనకి తానే సాటి అనిపించుకుని, డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ చే ప్రత్యేక గౌరవం పొందిన శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారు వీరి చిన్నన్నగారు. పట్టుదలకు మరో పేరయి, సహజకవియై, ఆంధ్రాంధ్ర భాషలలో అసాధారణమైన ప్రతిభ చూపి అనన్య సామాన్యమైన కీర్తి వంద్రీకలు అందుకున్న శ్రీ బులుసు చిన వేంకటేశ్వర్లుగారు వీరి తమ్ములు.

చిన్నతనం నుంచీ వేదశాస్త్రాలను అత్యంత శ్రద్ధతో అధ్యయనం చేసి గురుదేవుడైన విద్యావిమలు బ్రహ్మశ్రీ రేమిల్ల అన్నావధానుల, బాపన్నావధానుల ప్రత్యేక ప్రశంసలు పొందిన శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు వేదం ఎనభైరెండు పన్నాలూ అధ్యయనం చేసిన వేదపండితులు.

మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ విద్వాన్ పట్టాను ప్రథమ శ్రేణిలో సర్వ ప్రథములుగా ముత్యమై స్వర్ణపదక పురస్కృతితో అందుకున్న విద్వద్వరేణ్యులు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు నిర్మాణానికి కృషి చేసిన పండితాబిరుదలులలో ఒకరు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి.

లౌకిక జీవనం కోసం లోకధర్మాన్ననుసరించి తెలుగు పండితులుగా, తెలుగు లెక్కరరుగా వీరేశలింగ విద్యా సంస్థలలో ఉద్యోగం చేసినా, అనుక్షణం వైదిక ధర్మాలను యథావిధిగా నిర్వహించిన ధన్యజీవులు.

స్థానిక గౌతమీ గ్రంథాలయ పాలకసంఘ సభ్యులుగా, పుస్తక నిర్ణాయక సంఘసభ్యులుగా ఉండి ఆ సంస్థకు గణనీయమైన సేవ చేసిన మహనీయులు వారు.

విద్యార్థిలోకానికి పైవ్ పండిట్స్ గైడ్ రచయితగా చిరపరిచితులైన శ్రీ సీతారామశాస్త్రి ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడుగా, ఉత్తమ రచయితగా పేరు పొంది లౌకికములైన సన్మానాల్ని సత్కారాల్ని తృణప్రాయంగా తిరస్కరించిన వినయ సంపన్నులు.

సాహిత్య పత్రికలలో తలమానికంగా నిల్చిన 'సమాలోచన' వీరి ముద్దు బిడ్డ. అనేక కష్ట నష్టాలకోర్చి ఒక ప్రత్యేక ద్వేయంతో 'సమాలోచన' పత్రికను నెలకొల్పి అత్యల్పకాలంలోనే అత్యధికమైన కీర్తి ప్రతిష్ఠల్ని సంపాదించిన వారు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి.

నిత్య సాహిత్య పరిశ్రమా, నిరంతర వేదాధ్యయనం వీరి ప్రత్యేకమైన అలవాట్లు. శ్రమించడంలోనే విశ్రాంతిని పొందిన వీరు అత్యంత స్నేహశీలిగా, సౌజన్యమూర్తిగా సమకాలీన చరిత్రలో విశిష్ట స్థానాన్ని సంపాదించుకున్నారు.

హుషార్ క్లబ్బు పేరిట వైజ్ఞానిక సాహిత్య గోష్ఠుల నెన్నిటినో నిర్వహించి యెందరో పండితుల్ని, సత్కరించినారు.

బద్ధ విరోధులైన వివిధ రాజకీయ ప్రత్యర్థుల్ని కూడా ఒకే వేదికపై సమావేశపరిచిన ఘనత వీరికి తప్ప మరెవ్వరికీ సాధ్యంకాదు.

ఆకాశవాణి నిర్వహించిన స్వీయ పద్య పఠనంలోనూ, సాహిత్య చర్చల్లోనూ, ఉత్సాహంగా పాల్గొని సహేతుక మైన భావాలను ప్రకటించేవారు.

ఏ విషయంలోనైనా తన అభిప్రాయాలను నిష్పక్షపాదంగా, నిష్కర్షగా వెలిపుచ్చే లక్షణం శ్రీ శాస్త్రిగారిలోవలె ఎంతమంది కుంటుంది?

వేదశాస్త్ర పరిషత్, త్యాగరాజ నారాయణదాససేవా సమితులలో శాశ్వత సభ్యులువీరు. ప్రతియేటా జన్మాష్టమికి వేదశాస్త్రాల్లో నిష్ణాతులైన వారికి గౌరవపురస్కారాలు జరిపి తానభ్యసించిన వేదవిజ్ఞానానికి సార్థకత చేకూర్చిన శ్రీ శాస్త్రి అసామాన్య పుణ్య సంపదను చేకూర్చుకున్నారు.

ఏ విషయంలోనూ స్వచ్ఛతకోసం, నాణ్యతకోసం శ్రమించడమే తప్ప రాజీపడని వ్యక్తి 'శ్రీ సీతారామశాస్త్రి'

ఉత్తమ సాహిత్యపు విలువలకోసం, మేలైన నైతిక జీవనం కోసం అనుక్షణం పరివరించిన శ్రీశాస్త్రి వారణజన్ములని చెప్పక తప్పదు.

అయిదుగురు కొడుకులు, కోడళ్ళు, ముగ్గురు కూతుళ్ళు, అల్లుళ్ళు, మనుమలు, మనుమరాండ్రతో కలకలలాడుతూ తామర తంపరగా విస్తరిల్లిన కుటుంబం వీరిది.

తాను నమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం, తాను కలవరించిన ఆశయాలకోసం త్రికరణ శుద్ధిగా అహరహం శ్రమించి, చివరిక్షణం వరకూ దైనందిన వార్యక్రమంలో పాల్గొని 1989 వ సంవత్సరం జూలై 29 వ తేదీని తెల్లవారుజామున గం 3-40 లకు అత్యనాయాసంగా దివంగతులై నాడు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి మనీషి.

వారి ఆత్మశాంతికివే మా అశ్రుతర్పణలు.

ఏ కులము వెన్నెలది తెమ్మర
లెట్టి జాతికిఁ జెందినట్టివి
అట్టిదే కద మానవత్వము
అన్నిటికి ఎత్తైన సత్యము
ఊహలే రెక్కలుగ జేసి మ
హోన్నతముగా ఎగిసి చూచిన
వసుధయంతయు కన్నదును పసి
వాడు విసరిన బంతి పోలిక

- ఈ దివ్యాశిరాలలో ప్రతిఫలిస్తోంది
శ్రీ సీతారామ శాస్త్రిగారి సాంఘిక
దృక్పథం.

వేద విదులై వైదిక ధర్మానుసారము
నిత్యరౌకిక జీవన పోరాటంలో ఒంటరి
యోధుడై, సత్యము ధర్మము, పరోప
కార చింతనలనే సాటిలేని ఆయుధాలతో
విజయం పొందిన ఆమహా మహానికి
ఏమర్పించి జన్మ సార్థకం చేసుకో
గలము.

కన్నిటి వీడుకోలు

ఎంతటి కష్టనమయంలోనూ చలించక నిలిచి మానవత్వంలో దైవత్వాన్ని చూచిన మహా మనీషికి ఏమి చేసి మా ఋణంతీర్చుకోగలము.

ఎంత వయసువచ్చినా కన్నకొడుకుల కోసం కూతుళ్ళకోసం స్వసుఖాలన్నిటినీ త్యాగంజేసిన "ఆ త్యాగమూర్తికోసం" ఏమీ చెయ్యలేని అల్పజీవులం.

ఆ మహోదయుని మాటలు మృదు మధురములు

ఆయన వర్చస్సు బ్రహ్మవర్చస్సు
ఆయన మనసు సత్య సవనీతము

ఆయన మాకు నేర్పిన సూక్తులు మాకు శిరోధార్యము

మా తప్పులెన్నో మన సార మన్నించి మాకోసం తన జీవితాన్ని కర్పించేసి హరించుకుని తాను నమ్మిన ఇతివేత్తు శ్రీపేంకటేశ్వరునిలో రీనమై పోయిన ఆ దివ్యమూర్తి మా కన్నతండ్రి అని చెప్పుకోవడం కన్న మౌనంక గర్వకారణమేమున్నది. ఆయన కడుపున పుట్టడమే మా జన్మజన్మల పుణ్యఫలితము.

ఆకీర్తిశేషవిజ్ఞాపకాలు మా మనసు లలో అనుక్షణం నిలిచి ఉంటాయి. మా తండ్రిగారికి శాశ్వత దివ్యలోక ప్రాప్తి కోసం ముక్త కంఠంతో భగవంతుని ద్యానిస్తూ మా కన్నీటి కడుకోలు.

కుమారులు, కుమార్తెలు

“సమాలోచన” ప్రారంభించినపుడు విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి ఆశయం

(1-11-1977 ప్రారంభ సంచిక నుండి)

అర్థిక సాంఘిక రాజకీయాది రంగములందువలెనే వాఙ్మయ రంగమునను నేడు నీతి, నిజాయితీ, ఔచిత్యము, సమ్యక్పరిశీలనము; అపురూపములై యున్నవి.

ఆలోచనాసరళియు ప్రశస్తముగాఁ గానరాదు. అతిగా తెగడుట, అతిగా ప్రశంసించుట; అన్నిరంగములలోను అతి చోటు చేసికొని వీరవిహారముగావించు చున్నది.

అనేక ప్రక్రియలలో పుంఖాను పుంఖముగా రచనలు వెలువడుచుండు బౌర విధముగా వాఙ్మయానురక్తికి, ప్రజాచైతన్యమునకు నిదర్శనమే. కాని రాశిలో ఉన్న విరివి గుణములో గాన వచ్చుట లేదనునది కూడ నగ్గు నత్యమే.

ఈ పరిస్థితులలో అన్నిరంగములలోను నిశితమైన, విశ్లేషణాత్మకమైన, గుణదోష వివేచనాత్మకమైన, పరిశీలన మెంతో అవసరము. ఈ దృష్టితో ‘సమాలోచన’ను నడపవలయునని యుఖ్యంగా సాహిత్యరంగములో విమర్శాత్మక రచన లకుఁ బ్రచారము కలిగింప వలయునని అభిలాష.

ఆశయములు, ఆదర్శములు ఎన్నో ఉండవచ్చును. ప్రకటింపవచ్చును. ఆచరణలో వానిని సాధించుట తేలిక పనికాదు. పత్రికా ప్రచురణయందలి అనేకము లైన క్లిష్ట సమస్యలను ప్రముఖులే ఎదుర్కొని నిలువలేకపోయిన సంగతి విని, చదివి, చూచి; యుండకపోలేదు. అయినను నా ఈ సాహసమునకు గౌరణము ‘యత్నే కృతే యది నసిధ్యతి నోత్ర దోషః’ అను సూక్తియే. రచయితలు, సాహిత్యాభిమానులయిన పాఠకులు, సంపూర్ణ సహకారమీయ వేడుకోలు.

— ఎ డి టు ర్

స్మృత్యంజలి

N. M. సహాయచారి, B. O. L.,

ఉ॥ పిన్నతనాన వేదములు

ప్రీతిగ బుక్కిటబట్టి, యాంగ్లమున్ గ్రన్నన నేర్చి “లెక్చరరు”

గామని: తెనునపాత్య పుస్తకా లెన్నిటిన్ రచించి, మది

కింపగు “నోట్సులు” వ్రాసి నట్టివి న్వన్నిది! మేల్మి శిష్యతతి

పాలిటి పెన్నిది! “బులుసు” నద్గురూ !

లే॥ గీ॥ “పైపు పండిట్సునోట్సు” చేబట్ట నట్టి

తెల్లు విద్యార్థిలేడు. నుండేని నీవు నడుపుచున్న “సమాలోచన” యనుపత్రిక తెలు తలసూపకున్నట్టి వియు లేడు”

లే॥ గీ॥ లౌకికపు గనియయ్యు, అలౌకిక మయి

నట్టి విద్యాప్రసంగాలు యందున మొగ మాటమనుమాట నెఱుగని మాన్యధన్య శాస్త్రి. ‘బులుసు సీతారామశాస్త్రి’ గురుడు

అశ్రు తర్పణము

సీ॥ అనుకూలవతి నీదు మనసులో వర్తించు
కులకొంత మదినెంత గోలుపెట్టి
నీ యాజ్ఞ మీరక నియతమై వర్తించు
పుత్రులేవురు మదిన్ ప్రొక్కుచుంక
పెన్నిది పోయిన పేదల చందాన
పుత్రికల్ మువ్వరు పొంద బాధ
ఆశ్రీతుల్ హితులు మహాకపుల్ పండితుల్
దిగ్గజు చెంద నా దినమునందు

తే॥ గీ॥ పట్టణం బెల్ల మదిలోన పరితపింప
అమరపురి జేరినావె దయార్ద్ర హృదయ
బులుసు సద్వంశ వార్నిది పూర్ణచంద్ర
అత్మశాంతిని గొనుము శ్రీహరి కృపాబ్ధి.

సీ॥ అఖిల విద్యార్థుల్ కృతార్థత నందగా
నెరపిరి పైపు పండిట్సు గైదు
మీ సమాలోచన వ్యాస సంపుటములు
రసహృదయులకు సంతసము గూర్పు
వీరేశలింగ పవిత్ర కళాశాల
బోధకులందు సౌంపును వహించి
వేద ప్రవచనంబు వేద పండితుల స
త్కారంబు లెంతయో మనతగూర్పు
సకల బుధకోటిని మెచ్చ హషారుక్లబ్బు
నడచె నీచేతి మీదుగా నాణ్యత గని
మరపు రానట్టి నీ సేవ మంజులంబు
సదయమూర్తి సీతారామశాస్త్రి వర్య :

శాంత నిగర్వ భావ జన సన్నత సాత్విక సామరశ్యసి
ద్ధాంతములన్ మహోన్నత పథంబుల నేళిన ధర్మశాలి నీ
యేంతటి మిత్ర వర్మనిక నారయలేమని దుఃఖ పూరిత
స్వాంతులమై త్వదాత్మకును శాంతిని గోరెదమో మహోదయా :

--- అష్టావధాని బులుసు వేంకట రామమూర్తి.

29-7-1989

శ్రద్ధాంజలి

సర్వవేదంబులు సమసింఁచె నెవ్వని
గంభీర పరిశుద్ధ కంఠమందు,
భాస నాటకములు భాసించె నెవ్వని
విను తాను వాదాల వీధులందు,
సహృదయ కోటికి సమకూడె నెవ్వని
సరసయుక్తులు క్లిష్ట సమయమందు-
అనయంబు జను తిల వినుతించి రెవ్వని
వితరణంబును ధర్మవేళలందు,
అట్టి నిగమార్థ తత్వజ్ఞ, విజ్ఞ,
బులుసు పంశ మహోదధి పూర్ణచంద్రు,
సకల సద్గుణ ఘర్మ శ్రీ శాస్త్రివర్యు,
సరస సాహిత్య కర్షకు సన్నుతింతు.

— ఎస్. వి. రాఘవేంద్రరావు

రచయితలకు మనవి

సంక్షేపముగను, సౌమనస్యముతో
గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక
రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకు
ప్రాముఖ్యము. ఔచిత్యము మీఱని అభి
ప్రాయభేదములకు సముచిత గౌరవము.
వాఙ్మయమున జేరఁదగు వివిధాంశము
లపై దమ రచనలుపంపి మాకు జేయఁత
నీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సరళ గ్రాంధిక
భాషలోఁగాని, శిష్టవ్యవహారిక భాషలోఁ
గాని యుండవచ్చును.

వివాదాస్పదముకాని, చట్టబద్ధమైన,
మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ విజ్ఞాన,
పారమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబం
ధించి, వివిధ ప్రక్రియలకుఁ జెందిన
ఏ విషయములమీది రచనలనైనను ప్రచు
రింప వలయునని మా అభిలాష.

(1-11-1977 సంచిక నుండి)

సాజన్యమూర్తికి - సాహితీమిత్రుల అశ్రునీరాజనాలు

చేదపండితుడు, సాజన్యపరుడు శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రి పరిమళించిన వార్త నన్ను దుఃఖ సముద్రమున ముంచి వేసినది. ఆయన 'సమాలోచన' పత్రిక ద్వారా చేసిన సేవలు, రాజమండ్రి వేదశాస్త్ర పరిషత్తుకు చేసిన సేవలు ప్రశంసనీయుము. — ఆచార్య దర్శా సూర్యనారాయణ, F. I. E.

శ్రీ శాస్త్రిగారి అస్తమయంతో సాహిత్యలోకంలో ఒక వెలుగు జారిపోయింది. సమాలోచన పత్రికతో తెలుగు సాహిత్యానికి ఎనలేని సేవచేశారు. — శ్రీ పడాల రామకృష్ణారెడ్డి.

ప్రముఖ కవి, పండితులు, 'సమాలోచన' సంపాదకులు శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి మరణం చాలా విచారాన్ని కల్గించినది. తెలుగు సాహితీ లోకానికి ఆయన చేసిన సేవ చిరస్మరణీయం. — శ్రీ వై. ఎస్. నరసింహారావు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి మరణవార్త పత్రికలలోచూచి నేను, సోమయాజికర్మగారు ప్రభుత్వం దిగ్భ్రాంతి చెందాము, 'సమాలోచన' అగిపోయాడదని ఆశిస్తాము. — శ్రీ ద్వారాశాస్త్రి.

చేదమూర్తులు - పండితులు - పత్రికాసంపాదకులు - అధ్యాపకులు శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులయ్యారని తెలిసి నాచునను ఎంతో దిగులుచెందింది. వారిని ఒకటి, రెండు మార్లు మాత్రమే నేను దర్శించుకున్నాను. అయినా ఒక ఆత్మీయుల్ని, సదాచారసంపన్నుల్ని, కలుసుకొన్న తృప్తి నాకు కలిగింది. — శ్రీ కె. మల్లికార్జునశర్మ.

విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు దివంగతులైన వార్త తెలిసి చాలా భేదమొదలినది. ఆయనెంతటి విద్వాంసుడో అంతకు మించిన వినయవంతుడు. సత్యము, ధర్మము, న్యాయము అని మనసారా భావించినదానిని ఎంతటి ప్రతిఘటన ఎదురైనా వెనుకంజ వేయక తెలియజెప్పక విడువని ధీరోదాత్తుడు. ఆయన మృతి ఆంధ్ర సాహితీలోకానికి తీరని వెలితి. — శ్రీ ప్రకాశచంద్ర శతపథి.

నాకు అత్యంత ఆప్తులు, ఆమ్నాయ మూర్తులు అయిన సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైన వార్త విని చాలా బాధ పడితివి. —కళాప్రపూర్ణ, డాక్టర్ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి.

శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి చాలా దుఃఖించినాను. సాహిత్య పత్రికను ఉదాత్త మైన రీతితో రసరమ్యంగా నిడివిన ధన్యజీవి. సమాలోచన ఆయన మానసిక పుత్రిక వంటిది. — శ్రీ క్రొవ్విడి రామం.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి మిక్కిలి విచారిస్తున్నాము. సాహిత్య చరిత్రలో శ్రీ శాస్త్రిగారి పేరు శాశ్వతంగా నిలిచియుంటుంది. — శ్రీ ఆచార్య భాషన్.

పరమ పూజ్యులు, అంతర్వాణి పరీక్షులు, సమాలోచన పత్రికద్వారా ఎంతో సాహిత్యసేవ చేసిన మహాభాగులు శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు గతించిన వార్త విని చాలా భేద పడ్డాను. — శ్రీ యస్వీ జోగారావు.

శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి చాలా విచారం కల్గింది. మీరూ - మీకుంటుంది సభ్యులకు నా పక్షం - కవి మిత్రులు చేముగంటి నరసింహాచార్యుల పక్షం - మా సాహితీ వికాసమండలి పక్షం నా ప్రగాఢ సంతాపం తెలియజేస్తున్నాను. — శ్రీ ముదిగొండ ఈశ్వరచరిణ్.

Deeply shocked, Our sympathies.

— శ్రీ గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, రాజకుమారి ఇందిరాదేవి.

విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సేతారామశాస్త్రిగారు పరమ పదించారన్న వార్తను ఆంధ్రప్రభలో చూచాను. ఈవార్త నాహృదయాన్ని కలచి వేసింది.

— శ్రీ రామడుగు వెంకటేశ్వరశర్మ.

శ్రీ శాస్త్రిగారు మరణించారన్న వార్త చాలా దిగ్భ్రాంతి కలిగించింది. — శ్రీ తూపురాజు రంగారావులు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి మరణవార్త మనస్సును బాగా కలచి వేసింది. వారు నిజంగా మహానుభావులు. సౌజన్యమూర్తులు. ఎన్నో కష్టనష్టాల నోర్చి సాహితీ సేవ గావించిన ధన్యజీవులు.

— శ్రీ వెలుదండ సత్యనారాయణ.

“తలఁపబడిత మౌళి నీవనఁగ సేతారామశాస్త్రి :: కవీం
ద్రుల సామ్రాజ్యముఁ జాటి చెప్పితివి నూఁ రూఢిన్ నమాలోచనో
జ్జ్వలమౌ పత్రికి నిర్వహింతువుగదా :: సాహిత్యసేవా పథం
బులఁ బోరాడి దినంబుఁ జొచ్చితె :: కృపాంబోధనమర్పింపఁగన్.

— డా॥ చేబోలు చిన్మయ బ్రహ్మకవి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్తులైనారని పని చాల భేదపడ్డాను. నమాలోచన పత్రికా సంపాదకులుగా వారు చేసిన భాషాసేవ అమూల్యమైనది.

— శ్రీ ఐ. తమ్మిరాజు.

శ్రీ సేతారామశాస్త్రిగారు పరమ పదించారని వినగానే చాలా విచారించాను. — శ్రీ ఆర్. బి. పెంవ్యాళ.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గీయులైనట్లుగావిని చాలా విచారించాను. సమర్థవంతముగా నమాలోచనను నడిపినమేదావి.

— శ్రీ బుగ్గా పాపయ్యశాస్త్రి.

సాహితీవేత్త శ్రీ సేతారామశాస్త్రిగారు దివంగతులు అయిన విషయం పత్రికలద్వారా తెలిసి చాలా విచారించినాను.

— శ్రీ టి. రంగస్వామి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు దివంగతులైనట్లు తెలిసి మక్కిలి దుఃఖించితిమి. చిరకాలముగా ఆంధ్ర భాషామ తల్లికి వారు చేయుచున్న సేవ ఆంధ్ర సాహితీవేత్తలు మరువలేనిది.

— శ్రీ ఆర్. వి. ఆర్. కృష్ణశాస్త్రి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్తులైనారని చూచి అశ్రుపి క్తనయనుడైతిని.

— శ్రీ సందుల గోపాలకృష్ణమూర్తి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు దివంగతులైనారంటే సమ్మశత్యం గాటన్నది. ‘నమాలోచన’ ద్వారా భారతీసేవ వారు ఎంతో విజయవంతంగా సంవత్సరాలుగా చేయుచుండిరి.

— శ్రీ కందుకూరి ఉమాశంకరరావు.

శ్రీ శాస్త్రిగారు విడిచినలోటు పూరింపరానిది. వారిని కోల్పోయిన మనం దురదృష్టవంతులం. వారి సంస్మరణ దీపికిను నిరంతరంగా ప్రజ్వలితం చేయాలని కోరుతూ

— శ్రీ ఆచంత్స సోమసుందర్.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. “సాంస్కృతిక నవలా శిల్ప” బలివాడ.

—డా॥ జి. యోహాన్ బాబు. M.A., Ph.D.

తరతరాల ఒక జాతి యొక్క పైజ్జానిక మైన నైతిక మైన, సామాజికమైన వియతిని గాని, ప్రగతినిగాని నిరూపించే సమయాల సంప్రదాయాల సమాహార స్వరూపాన్నే “సంస్కృతి” అని చెప్ప వచ్చు. ‘ఒక ప్రజానీకము యొక్క గాని దేశము యొక్క గాని సంస్కృతి అనగా ఆజాతి సాధించ దలంచుకొన్న అదర్శము, లేక ఒక జాతి యొక్క ప్రవర్తన వర్తమాన కోసం ఏర్పడి అనుస్థాపితంగా ప్రాజ్ఞలచే అనుసరింపబడి వదిలుండిచే ఆమోదించబడిన యొక ప్రమాణము’ అని రాజాజీ నిర్వచనము. ‘నాగరికత యను పదార్థమునకు రూపమొసగునది సంస్కృతి” అని ఆరిస్టాటిల్ అభిధాషణం. సంస్కృతి మానవుని ఆత్మదర్శమని, నాగరికత దేహదర్శమని చెప్పుదురు. నాగరికత అంటే బాహ్యజీవితమని, సంస్కృతిఅంటే ఆంతరజీవితమని భావించ వచ్చు. ఒకటి వేష భాషలలోనూ, ఆదార వ్యవహారాల లోనూ, భౌతిక జీవితంలోనూ చూడదగింది. రెండోది హృదయ వ్యాపారాల్లోనూ, అధ్యాత్మిక జీవితంలోనూ మనోవికారంలోనూ చూడదగింది.

భారతదేశం సర్వనాగరికతల్ని తనలో సంగమించుకొని వహస సఖ్యతల్ని ప్రదర్శించిన దేశం. విన్నత్యంలో ఏకత్వాన్ని ప్రకటించింది. వద్దర్శనకర్త బ్రదేశాన్నే పెరికారు. బౌద్ధ, జైన, చార్వాక, లోకాయత మతాల్ని దేశంలో ప్రథవించాయి. తమతమ భావాల్ని స్వతంత్రంగా ప్రచారమొనర్చాయి. ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైతాలు ఇందు ఉద్భవిల్లాయి. వీటి అన్నింటిలోనూ రీతమై చుక్కలలో చంద్రుడిలా వీటి వెనుకవున్న ఆత్మను వేదాలు ప్రకాశింపజేశాయి. అదర్శ మొక్కటే అయినా, దాన్ని ప్రాపింప చేయడానికి మార్గాలెన్నో మానవుడి ప్రవృత్తిని బట్టి, సంచిత కర్మల్నిబట్టి విన్నమార్గాలు అవలంబింప బడతాయి. భక్తిజ్ఞాన కర్మ యోగాలు ఇలాంటివే, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, కూద్ర, వర్ణ నియమాల మూలం ఇదే! బ్రహ్మచారి గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్యాసాశ్రమ జీవిత క్రమాభివృద్ధి విధాన కింకమిదే. ఇందు హెచ్చు తగ్గులకు, ఉచ్చ పీచతలకు కావులేదు. తమ తమ తత్వాలకు అనుగుణమైన మార్గాన్ని స్వీకరించి గమ్య స్థానానికి వయనిందారు మన తూర్పులు, ఇది సనాతన భారతీయ సంస్కృతి, కానీ ఈ

సంస్కృతి భారతీయ కళర్నీ, సాహిత్యాన్నే కాక, పాశ్చాత్య కళల్ని కూడా ప్రభావితం చేసింది.

అయితే పరిణామశీలమయిన కాలంలో పాటు నాగరికతా సంస్కృతులు కూడా ఒక్కొక్కప్పుడు తమరూపు మార్పుకోవడం కద్దు. ‘The old order changeth yeilding place to new’ అని బెన్నినన్ అన్నట్లు పాత స్థానంలో ఎప్పుడూ కొత్త చోటు చేసుకొంటూనే ఉంది. అలనాటి వ్యవస్థ సుస్థిరతకు సంఘషయోజనానికి ఏర్పడ్డ వర్ణాశ్రమ దర్మాలు, శేరు సాంఘిక జీవనంలో అసమానతలకు కాపు ఇస్తున్నాయి. అందువల్ల అని అనునరణి యాలు కాపు విచక్షణా, వివేకాలతో గతం రోని మంచిని గ్రహిస్తూ, వర్తమానావన రాన్ని గుర్తిస్తూ, భవిష్యత్తులో ప్రగతివైపు బయలించడం ఉత్తమ సంస్కృతుల లక్ష్యంగా ఉండాలి. అందుకు సంస్కృతి దోహదం చేయాలి.

అయితే ఈ సంస్కృతి గ్రహించడానికి చరిత్ర, తెలియవలసిన అవసరం ఎంతైనా వుంది. పరంపరాగతమైన, విజ్ఞానమే మానవ సంస్కృతికి మొదటి మెట్టు, అలాంటివ్వుడు

చరిత్రక ప్రాధాన్యం విస్తృతార్థం కాదు. 'చరిత్రకు వీణం సంస్కృతి, చరిత్ర వెన్నెముక అయితే సంస్కృతి - చరిత్ర దాని శాఖలైన, పచ్చని ఆకులు, పుష్పాలు, పలాలు అవుతాయి. ఇంకా సూక్ష్మంగా చెప్పాలంటే చరిత్ర రాజనాయకం. సంస్కృతి - చరిత్ర ప్రజానాయకం, చరిత్ర గ్రంథాలలో రాజులు, రాణులు, నాయకులు, వారి జీవితం, వారి సూక్తులు, యుక్తులు, యుద్ధాలు, నందులు, సుపరిపాలనం, ప్రజాపీడనం - ఇవన్నీ ప్రభువుల్ని కేంద్రంగా ఉంచుకొని ఐదులు దేరిన వ్యాసరేఖలు. సంస్కృతి - చరిత్రలో ప్రజలే నాయకులు, ఈ రెండో వృత్తానికి ప్రజా జీవితమే కేంద్రం, ప్రజల సుఖదుఃఖాలు, కష్ట నిష్ఠురాలు, వారి నిత్య జీవితం, ఐకమత్యం, ఆంతర్వేద్యాలు, పురోభివృద్ధి, తిరోగమనం లేదా ఉన్న స్థితిలోనే ఉండిపోవడం 'ఈ మొదలైన రెక్కకు మిక్కిలి విషయాలు సంస్కృతి - చరిత్రలో చోటు చేసుకొంటాయి. కాబట్టి రచయిత ఒకానొక సాంస్కృతిక విషయ సంబంధ రచన చేసేటప్పుడు చరిత్రకూడా చక్కగా తెలుసుకొవలసిన అపనరం ఎంతైనా ఉంటుంది. ఉదాహరణకు కాంతారావుగారి ఢిల్లీ మజిలీలు, దేవుళ్ళ దేశం, లవ్-ఇన్-గోవా మొదలైన నవలలు, ఆ సంస్కృతి చరిత్రను కళాత్మకంగా ప్రమోదించి, అవలు అంటే 'మానవ బుద్ధి జన్మమై, చాతురీ మహితమై, సృష్టి ప్రతిరూపమై దానించు రూపవిశేషము.' కళాబండమని పిలువదగిన ప్రతి అంశం లోనూ మానవుడి బుద్ధి వైశిష్ట్యం, పనితనం వెల్లడి అవుతూ ఉంటాయి, చరిత్ర, కళలు, సంస్కృతుల - త్రివేణిసంగమం కాంతారావుగారి సాంస్కృతికనవలల్లో హృద్యంగా ప్రస్ఫుట మవుతుంది.

కాంతారావుగారికి మన కళలు, చరిత్ర, సంస్కృతి అంటే మిక్కిలి మక్కువ. 'నేను' నాజాతి, నా సంస్కృతి అని గర్వ వడడం తప్పేంకదంటారు. అంతేకాదు

మనదేశంపై ఇతర దేశస్థులు ఎన్నిసార్లు, దారులు చేసినప్పటికీ, ఎన్ని మతాల తీవ్రత తాకినప్పటికీ మన హైందవ సంస్కృతి తట్టుకొని చెక్కుచెదరకనిలిచిఉందంటే దానికి కారణం మన ప్రజలలోని ఓర్పు, మతంలోని గొప్పతనం అంటారు. నాలుగు వేలసంవత్సరాలనాటి వేద సంస్కృతి పౌరణికులు ఇంకా ప్రసరిస్తూనే ఉన్నాయంటారు. ఎన్ని కల్లోలాలు ఎదురైనా, హైందవ సంస్కృతి వాటి వన్నింటిని ప్రజల సంకల్పంతో ఎదుర్కొంది. ఒక్కొక్కచో ఆయా సంస్కృతి విశేషాల్ని తనలో మిళితం చేసుకొంది. ఇతరసంస్కృతులలో కనిపించని నిబిడ జీవశక్తి హైందవ సంస్కృతిలో గోచరిస్తుంది. ఈ సత్యాన్నే కాంతారావుగారి సాంస్కృతిక నవలలు చాటుతాయి. 'రచయిత ప్రజల్లోకి వెళ్ళాలి. వారి జీవిత విధానాల్ని గమనించాలి. గమనించిన దాన్ని విశ్లేషించాలి. తన విశ్లేషణ ఫలితాలలో సందేశాత్మకంగా రచనల్ని మలచాలి, యథార్థాన్ని కళాత్మకంగా చిత్రించాలి. అప్పుడే ఒక రచన జీవితాన్ని సంతరించుకొంటుంది. అంటారు 'కాంతారావుగారు'.

కాంతారావుగారిరేఖనినుండి మత్స్యగంధి, మన్నుతిన్న మనిషి, ఇదే స్వర్గం - ఇదే నరకం, ఢిల్లీ మజిలీలు, చైత్ర పర్వం, టూరిస్ట్‌లన్, లవ్-ఇన్-గోవా, దేవుళ్ళ దేశం, అజంతా మొదలైన సాంస్కృతిక నవలలు, వెలువడ్డాయి.

టౌంటాయిపమీపంలోని గ్రామ ప్రజల్ని, వారి జీవన స్థితి గతుల్ని, ఆచార వ్యవహారాల్ని, సంప్రదాయాల్ని, నమ్మకాల్ని జిజ్ఞాసగా పరిశీలించి, పరిశీలించినవాటిని వాస్తవిక దృక్పథముతో ఎంతో హృద్యంగా చిత్రించారు రచయిత. 'ఇష్టంలేని అడవి ఇనుప కప్పిలాంటిది. దాన్ని వంచడం. ఎంతటి మగాడికైనా పిలువదడు.' అనే విషయాన్ని విరూపిస్తూ వ్రాసిన నవలిక మత్స్యగంధి. కాలానుగుణంగా జోరీ జాతి ప్రజలు జరుపు

కొనే 'నకువా' ఉత్సవం, 'నారాయణ పున్నమి మొదలైన పండుగల్ని అత్యంత సహజంగా చిత్రిస్తూ ఆయాసమయాలలో వారి విశ్వాసాల్ని, ప్రవృత్తుల్ని కళ్ళకు కట్టి నట్లు వర్ణించారు. వాచపులూరించు చిన్న చిన్న వాక్యాల్లో జీవితవిలువల్ని, లోతుల్ని వ్యక్తం చేసే నేర్పుతో, కథా కథనంలో మనోజ్ఞమైన శిల్పంతో పాఠకులలో ఆసక్తిని రేకెత్తించారు రచయిత. సందర్భానికి తగిన సామెతలతో, చక్కని నుడికారాలతోరసవత్తరంగా సాగిన రచన యిది.

సంచార జాతియైన 'మందుల' ప్రజల ఆచార వ్యవహారాల్ని జిజ్ఞాసగా పరిశీలించి 'మన్ను తిన్న మనిషి' అన్న నవలిక వ్రాశారు. మందుల జాతిజనుల ఆచార వ్యవహారాల్ని, వారి నివాస పరిసరాలలో, వారి కట్టు బొట్టుల్ని నీతి నియమాల్ని చిత్రిస్తూ వ్రాయబడిన ఈ నవలిక మందుల జాతి జనుల జీవన విధానాల్ని పాఠకులకు ప్రత్యక్షం చేస్తుంది. 'మనుషున్నచోట మాటుండదా. నీరున్నచోట బుర దుండదా' అన్న సామెతను ఆధారంగా తీసుకొని నాగ రకతకు నాలుగడుగుల దూరంలో ఉన్న సంచారజాతి జనుల నీతినియమాలూ, ఆచార వ్యవహారాలు తెలియజేస్తూ, ఈ ప్రాకృతిక ప్రజాజీవనం స్వార్థపూరితులు, ద్వారర్తన పరులునయిన కొందరివల్ల ఏవిధంగా కడుషిత మవుతుందో మనోజ్ఞంగా చిత్రించారు. అంతే కాకుండా ఈ నవలికలో ఒకజాతి సంప్రదాయాలకు నాగరికత పేరుతో విశృంఖలంగా విజృంభిస్తున్న మిడి మిడి జ్ఞానానికి చక్కని సంమర్షణ చిత్రించి నైతిక విలువలకి తన మద్దతు ప్రకటించి వాటికి విజయం చేకూర్చారు రచయిత, పెరితలలు వేస్తున్న 'కుహనా' సంస్కృతిని దుయ్యబట్టారు. పెరుగుట విరుగుట కొరకే అన్న సామెతను అక్షరాలా రుజువు చేశారు కాంతారావుగారు ఈ నవలికలో.

వికలాంగులు తమదీని స్థితిని గురించి వగచెంద వవసరం లేదంటూ, వారు కూడా సమాజానికి అవసరమేవని నిరూపిస్తూ, వారిలో ఆత్మదైర్యాన్ని కలిగిస్తూ కాంతా రావుగారు 'ఇదే స్వర్గం-ఇదే వరకం' అన్న వచన వ్రాశారు. సంగీత కళని ఇతివృత్తంగా గ్రహించి పుట్టు గుడ్డివాడి జీవితాన్ని ఆలంబనంగా చేసికొని సంగీత కళకు ఒక పవిత్రతని ఆపాదించారు రచయిత. మనోజ్ఞమైన శిల్పాన్ని పాటించి వికలాంగుల మనోరుగత్మల్ని తొలగించి 'కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షమ్' అను సూక్తిని అక్షరాలా రుజువు చేశారు. సమాజంలోని వికలాంగులకు చక్కని సందేశాన్ని స్తూపాతకుల్లో సామాజిక స్పృహని కలుగజేశారు. విద్య, విజ్ఞానం మొదలైన అన్ని విషయాల్లో సకలాంగులకు వీరు తీసిపోరని నిరూపిస్తూ అందులో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలుగ చేశారు. అంతేకాకుండా సమాజంలో వికలాంగసంతానం గల తల్లిదండ్రులు మనోవ్యథకు లోనై దైర్యాన్ని కోల్పోయి వారి విద్దల భవిష్యత్తునిగురించి బెంగవడ వవసరం లేదని హితవు చెబుతూ, వికలాంగులకు వికలాంగ సంతానమే కలుగుతుందనే మూఢ విశ్వాసాన్ని ఖండించారు. ఈ నవలలోని నాయకుడు, చిత్రించబడిన సుంపుటనా సన్నివేశాలు నేటి సమాజంలోని వికలాంగులకు, వారి కుటుంబాలకూ చెందిన వాస్తవాలే. కళకు ఎన్నడూ చావు లేదని, కళను అభ్యసించి ఆరాదించేవారి వట్ల అది ఎప్పుడూ సత్ఫలితాల నిస్తుందని, వట్టుదల, సాధన ఉన్నట్టైతే ఎవరైనా ఆయాకళల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించవచ్చుననే మౌలికవశ్యాన్ని ఈ నవల రుజువు చేస్తుంది.

కాంతారావుగారి మరో సాంస్కృతిక నవల ఢిల్లీ మణిరీతి. ఢిల్లీ నగర సామాజిక చిత్రణ ఇందులో ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. ఆ సామాజిక చిత్రణకు నేపథ్యంగా తరతరాల ఢిల్లీ చరిత్రను గ్రహించి ఢిల్లీ నగర,

కతా సంస్కృతుల్ని అడుగుడుగునా గుర్తుచేయడంద్వారా కాంతారావుగారు ఈనవలలో తరతరాల భారతీయ సంస్కృతికి అద్దం పట్టారు. ఢిల్లీ నగరాన్ని అమూల్యగ్రంథం సుందరాలు పరిశీలించి, పరిశోధించి, విశ్లేషించి ఈ నవలను రచించారు. కాంతారావుగారు తమ పరిశీలనకు ఢిల్లీనగర సుదీర్ఘ చరిత్రను జోడించి పాతకులకు వినోదంతో పాటు విజ్ఞానం అందిస్తూ ఈ నవలను రూపొందించారు. ఈ నవలలో ఉపకథలు అనేకం కనబడతాయి. భారతాది గ్రంథాల్లోని ప్రధానాఖ్యానాలలో వచ్చే ఉపకథల్లాంటి వివి. అయితే ప్రధాన కథలో ఈ కథలకు అవినాభావ సంబంధం కలిగించడం రచయిత నేర్పుకు నిదర్శనం. ఈనవలలో వచ్చే కథల్ని విడిపూలతో పోలిస్తే అనందం పాత్ర ఆ పూలను మాలగా కూర్చే సూత్రం లాంటిది. ఢిల్లీనగరాన్ని అందులో వేరు వేరు ప్రదేశాల్ని చారిత్రక కట్టడాల్ని, అకట్టదాల వెనుక ఉన్న చారిత్రక సత్యాన్ని బ్రహ్మాదేవ్ అనే (గురువులాంటి) పాత్ర అనందం అనే (శిష్యుడిలాంటి) పాత్రకు వివరించడంలో రచయితచూపిన నేర్పు ప్రశంసనీయం. ఢిల్లీ చరిత్రకు 'గచ్చద్వారాభ్యాసం' లాంటిదీ నవల. ఢిల్లీని పరిపాలించిన వివిధ రాజవంశాలనిగురించి విమర్శనాత్మకంగా పాతకులకు ఓ అవగాహన కలిగించారు రచయిత. తమ సునిశిత హాస్యనైపుణ్యంతోను, కథాకథనంలో శిల్ప విన్నాణంతోను యథార్థ సంఘటనల్ని చిత్రిస్తూ విహుముఖ వ్యక్తిత్వ ప్రదర్శనతో సమకాలీన సంఘటనల విరూపణలో చారిత్రక సంఘటనల్ని నేపథ్యంగా సంతరిస్తూ అపురూపపు వ్యాఖ్యానంతోరచించబడిన ఈ నవల కాంతారావుగారి విహుముఖ ప్రజ్ఞా పాటవాలకు, పాండిత్యానికి నికపోషం. ఢిల్లీ సందర్శించేవారికి ఈ నవల ఓ 'గైడ్' లాంటిది.

ఒరిస్సా రాష్ట్రంలోని కోరాపుట్ ప్రాంత 'గదబజాతి' గిరిజనుల ఆచార వ్యవహారాల్ని

సంప్రదాయంవిలువల్ని ఖడ్గాంగా తెలియజేశారు "చైత్రవర్షం" అన్న నవలికలో. అంతేగాక గదబజాతి వినుల విషమృష సంస్కృతిని పట్టణ నాగరికత ఏ విధంగా కలుషితం చేసిందో సోదాహరణంగా చిత్రించారు. సంవత్సరాలైన వర్తకులు కొందరు తమ పెట్టుబడితో అమాయికులైన గిరిజనుల్ని ఏ విధంగా దోచుకొంటున్నారో చక్కగా వర్ణించారు.

1977 వ సంవత్సరంలో భారతదేశ రాజకీయ రంగంలో ఓ విమోక్ష మైన మార్పు వచ్చింది. 1975 వ సంవత్సరంలో భారతదేశంలో అత్యవసర పరిస్థితి (ఎమర్జెన్సీ) విధించబడిన విషయం, అనంతరం జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఓడిపోయి జనతా పార్టీ అధికారాన్ని చేజిక్కించుకొన్న విషయం జగద్వికాసం. ఈ విమోక్ష తర రాజకీయ మార్పు వట్ల దక్షిణాది రాష్ట్రాల ప్రజల స్పందనలు, అభిప్రాయాలు మొదలైనవి తెలుసుకోవాలనే ఆకాంక్షతో కాంతారావుగారు దక్షిణ భారతం స్వయాన చుట్టివచ్చి 'టూరిస్టు విస్సు' అన్న నవల వ్రాసారు. దక్షిణ భారతంలో వివసించే ప్రజల ఆచార, వ్యవహారాలు వారి సంస్కృతి, ఆయా ప్రాంతాల్లోని కళాఖండాలు, పుణ్యక్షేత్రాలు ఉద్యానవనాలు, వస్తు ప్రదర్శనశాలలు..వాటి ప్రాధాన్యతలు ఈ నవలలో చక్కగా చిత్రించబడ్డాయి. ఒక వింతను కాని, కళాఖండాన్నిగాని ఒకేసారి ఒక విద్యాపంతుడు మరియు ఒక నిరక్షరాస్యుడు చూచినపుడు వారిద్దరు దాన్ని వ్యాఖ్యానించే రీతునూ, వారి అభిప్రాయ ప్రకటన వైఖరిలో కూడిన సుభాషణల్ని రసవత్తరంగా మరిచారు రచయిత.

'లవ - ఇన్ - గోవా' నవలికలో గోవా సుందరతీరం దాని పరిసరాలు, అక్కడి ఆహ్లాదమైన వాతావరణం, అచ్చటి ప్రజల జీవన స్థితి గతులు, ఆచారాలు సులభతైలిలో

అక్కడక్కడ హాస్యశ్రావిత సంభాషణలతో మేళవించి రచించారు. ఈ నవలిక కాంతా రావుగారి విశేష మరీకలన దృష్టికి నిదర్శనం. స్వచ్ఛమైన నాగరకత కలిగిన విష్కంబులను చైన గోవా ప్రజలసంస్కృతిని కొంతమంది గోవేతరులు ఏ విధంగా కలుషితం చేస్తున్నారో చక్కగా చిత్రించారు.

గోవా సుందర పరిసరాలు సంస్కృతి మొదలైన విషయాల్ని పైనవలిక చర్చిస్తే 'దేవుళ్ళ దేశం' నవలిక మరికొంచెం రోతుగా గోవాచరిత్ర పుటలలోకి చొచ్చుకొని పోయింది. పోర్చుగీసుల కాలంలో అగ్రజాతుల అహంకారాలు, అట్టడుగు వర్గాల ప్రజల హాహాకారాలు ఈ నవలిక తెలియజేస్తుంది. శిల్పకళ, చిత్రలేఖనం, న్యాయం, ధర్మం, మానవత మొదలైన మహత్తర విషయాలను బోధించడానికి బుద్ధుని కాలంలో ఏర్పడిన విశ్వవిద్యాలయాలతో బౌద్ధ ఆరామాలో బుద్ధుని అనంతరం అవినీతి, మోసం, విచ్ఛలించి శామ కలాపాలు చోటు చేసుకోవడం వల్ల నైతికవిలువలు దిగజారి ప్రజలలో బౌద్ధవల్లక్రమేణా అసక్తి నన్నగిల్లి అది అమత వినాశనానికి దారి తీసిందంటారు కాంతారావుగారు. "చెడుగును ఎదిరించలేని ఈ సమాజంలో చెవుల పిల్లుల్లా బ్రతికి ఏం లాభం' అంటూ ఈ సుందర్పంలో రచయిత పెలిచుచ్చిన ఆవేదన అక్షర రూపమే ఈ అజండా 'నవలిక. ఇందులో బౌద్ధమతం ఏవిధంగా నాశనమయిందో అనాశనానికి గల కారణాలేమిటో సుస్పష్టంగా వివరించారు రచయిత.

కాంతారావుగారి సాంస్కృతిక నవలలు కేవలం చరిత్రకు ప్రతిబింబాలు కావు. చరిత్ర అనే శిలనుండి సాంస్కృతిక నవలలు అనే శిల్పాన్ని తీర్చిదిద్దారు కాంతారావుగారు. అలాగని పిరివి చరిత్రక నవలలు కూడా కావు. చరిత్రను గర్భికరించుకొని అనేకవ్యంతో ఈ నాటి ఆర్థిక, సామాజిక,

2. ద్రావిడ బాషలు - ఒక పరిశీలన

— శ్రీ మంధేన సూర్యనారాయణరాజు.

అసలు ద్రావిడభాషల్ని గురించి చర్చించే ముందు 'ద్రావిడ' పదం ఎప్పుడు ఎక్కడ వాడబడిందో చూద్దాం! శామాయణములోను, స్మృతులలోను, తిరతముని నాట్యకావ్యములోను ద్రావిడ ప్రాకృతము ఉన్న దని చెబుతారు. దీనికి పూర్వము కూడ బౌద్ధ సాహిత్యములోని, వినయ పిటకము, 'మహావాస్తు' లాంటి బుద్ధుని జీవితానికి సంబంధించిన ఈ గ్రంథాలలో 'తమిళ, దామిరీ, కట్టా' అన్నాయి. అదీకాకుండా బుద్ధుడు శ్రీర్షిన రివులలో ద్రావిడ మొకటి. క్రీ. శ. 3 వ శతాబ్దములో శంకరాచార్యుడు తాను 'ద్రావిడశిఖువు' నని, చెప్పుకున్నాడు. అర్వాచీన కాలంలో మన జాతీయ గీతంలోకూడా 'ద్రావిడ' శబ్దం చోటు చేసుకోవడం మనకు తెలుసు.

12.14 శతాబ్దముల నాటి తమిళ సాహిత్యంలో 'తిరావిడమ్' అనేశబ్దం కనిపిస్తుంది. ఇంకా చెప్పాల్సినదే 'తిరావిడవర బంధమ్'

రాజకీయ పరిస్థితులపై వ్యాఖ్యానాత్మకాలుగా విలసిల్లి నవి కాంతారావుగారి నవలలు.

ఆంధ్ర రచయితలలో అంత్రేతర ప్రాంతాల తెగల జీవిత విధానాన్నిగానీ, వారి సంస్కృతినిగాని చిత్రించినవారు అరుదు. జాల్లు, మందులు, గదల గిరిజనుల సంస్కృతులు వీరి నవలలకు ఇతివృత్తాలు య్యాయి. గోవన్న చరిత్ర, సంస్కృతిని అనాటి పోర్చుగీసుపాలకుల దృష్ట్యాన్ని విశ్లేషించారు. చిత్రకళ నేపథ్యంతో బౌద్ధ మత ఉత్థానపతనాలకు కారణాల్ని నిరూపించారు. కళ కామోపభోగాలకోసం కాదని సమాజశ్రేయస్సు దానిలక్ష్యంగా వుండాలని సూచించారు. కళ ఏఒక్కరి సొంతంకాదని, కళకి మరణం లేదని అజండా గుహ చిత్రాల నేపథ్యంతో వ్యాఖ్యానించారు. కళ, కళ

(అంటే ద్రావిడ ప్రబంధం) "తిరువాయ్ ముడి" (మతి) (గురుముఖంగా పెలువడిన సూక్తి) అనే గ్రంథం లగుపిస్తాయి. పైది కేవలం శబ్దంకోసం ఉదాహరించాను. అంటే యిక్కడ ద్రావిడ మనగానే కేవలము తమిళము అనే అర్థమే ద్యోతక మౌతుం దనే అభిప్రాయం పాఠకులు పడ రను కుందాం! దిషప్ కార్వెల్ చేసినటువంటి ద్రావిడ శబ్దం. అన్ని భాషలకూ అంటే ముఖ్యంగా ద్రావిడ భాషాకుటుంబానికి చెందిన వాటికి సరిగా వర్తిస్తుంది. ఆయన ఆ పదాన్ని పరిమితమైన దానినిగా కాక విస్తృతమైన దానినిగా వాడారు.

అసలు విషయాని కొచ్చినట్లైతే ఒకభాష ఎప్పుడూ ఏకాకిగా జీవించలేదు. ప్రతి భాషకూ కొన్ని పోదర భాషలుంటాయి. తెలుగు - కన్నడము, తమిళము - మళయాళము కొన్ని అతి దగ్గరపోలికలతో కనిపి

తారుల మధ్యగల అంతస్సంబంధాన్ని సర్వాంగీణ సౌష్ఠవంగా ప్రదర్శించారు. ఇలా కాంతారావుగారు భారతీయ చరిత్రను, సంస్కృతిని, కళలను, నాటివిద్యత్యాన్ని, సాంస్కృతిక నవలల్లో మహోన్నతంగా చిత్రించారు. ఈ రీతి రచనలు చేసిన రచయితలు తెలుగులో అరుదు. చరిత్రకం కాని, సాంస్కృతికంకాని, కళాసంబంధం కాని, ఏ విషయాన్ని తీసుకొన్నా దాన్ని అన్ని కోణాలనుంచి విశ్లేషించి పాఠకుడికి అటు వినోదాన్ని - అంతకు మించి విజ్ఞానాన్ని అందించి తెలుగు నవలా రచయితలలో విశిష్టులయ్యారు. సాంస్కృతిక నవలా శిల్పి కాంతారావుగారు.

స్తాయి. అయితే ఈ భాషలకు గల సంబంధాలను రెండు విధాలుగా విభజించారు. అవి ఏమిటంటే ఒకటి సంస్కృత సంబంధమవి రెండవదానిని నిస్కృత సంబంధ మనివీ అన్నారు. తెలుగు భాషకు ద్రావిడభాషా కుటుంబానికి చెందిన అదే సోదర భాషలైన తమిళ, కన్నడభాషలతో గల సంబంధమును నిస్కృతసంబంధము అని చెబుతారు. అలా కాకుండా తెలుగునకు సంబంధించని హింద్యార్య భాషా కుటుంబానికి చెందిన మరాఠీ - ఒడియా - హిందీభాషలతో సంబంధము సంస్కృత సంబంధ మని చెబుతారు.

భాషా శాస్త్ర పారంగతులైన కొందరు పరిశోధకులు భారతీయ భాషలను నాలుగు భాషా కుటుంబాలుగా వింగడించి వాటి తాలూకు విశేషాలు వివరించి చెప్పారు. అవి నాలుగు తరగతులుగా మనకు గోచరిస్తాయి. ఒకటి హింద్యార్య భాషా కుటుంబము. 2. ద్రావిడ భాషా కుటుంబము. 3. (ముండా, కోర్) లేక కొలేనియన్ భాషా కుటుంబము 4. సినో టి బెటిన్ భాషా కుటుంబము అని. అయితేనే నిక్కడ వాటి అన్నింటిని గురించి వివరించ దలచుకోలేదు. ద్రావిడ కుటుంబానికి చెందిన నాగరిక, అనాగరిక భాషలయొక్క సూక్ష్మ రూపంగురించే చెబుతున్నది. అధ్యయనంచేసి శాస్త్రీయ దృక్పథంతో ఎంతో మంది దీనిని ఇదమిత్యంగా తీర్చిదిద్ద బట్టి ఈ భాషాకుటుం బాని కింతటి గౌరవం కలిగిం దని చెప్పుకో వచ్చును.

ద్రావిడ భాషా కుటుంబంగురించి వివరించి చెబితే భాషలనిగురించి సూక్ష్మమైన అవగాహన కలిగే అవకాశముంటుంది. ఈ కుటుం బాన్ని భౌగోళికంగా మూడు విధాలుగా చేసారు. అవేమిటంటే. 1. ఉత్తర ద్రావిడ, 2. మధ్యద్రావిడ, 3. దక్షిణద్రావిడ - అవి. ఈ విభజన భాషాశాస్త్ర పరిశోధకులకు ఎంతో అవగాహనా యోగ్యంగా ఉంటుంది. పోతే ఇందులో మళ్ళీ నాగరక, అనాగరక భాషలు మనకు కనిపిస్తాయి.

ముందు మూడు ద్రావిడ విభాగాలలోగల భాషల్ని అంటే నాగరక, అనాగరకభాషల్ని వివరిస్తాను. ఉత్తర ద్రావిడభాషలు - బ్రాహూయూ, మార్, కురుఖ్ వగైరా. మధ్య ద్రావిడ భాషలేవి అంటే-గోండి, కువి, నాఝకి, కుబి, కుయి, కోయ, గదబ, ఒల్లరి కోలుమి, పెంగో, పరి, మండా మొదలైనవి చాలావస్తాయి. దక్షిణ ద్రావిడ భాషల్ని గురించి చెప్పకునేముందు ఒక్కముక్క చెప్పాలి. వీటిలో ఎక్కువ నాగరిక భాషలు అవుచిస్తాయి. తెలుగు - తమిళము - కన్నడము-మళయాళము (దీనినే మణిప్రవాళము అని కూడా అంటారను కోండి) తుళు, కొడగు మొదలైనవి.

పాఠలెక్కం ప్రకారం ద్రావిడ భాషల్ని మూల్లాదేవారి సంఖ్య వన్నెంతుకోట్లు. నేడు చాలావరకూ పెరిగేవుంటుందన్న విషయం మనవి చేయనక్కర్లేదనుకుంటూ సూక్ష్మంగా ఈభాషల్లో నాగరిక భాషలైన తెలుగు - తమిళం-కన్నడం-మలయాళంలో కవిత్వ వ్యవసాయం అనాదిగా సాగుతూనేవుంది. పోతే తక్కిన తుళు, కొడగు భాషలకు మాత్రం ప్రాచీన సాహిత్యంలే దనేచెప్పాలి. ఇంకా ద్రావిడ భాషలుగా చెప్పబడుతున్న పదిహేడింటికి సరియైన సంస్కారం జరగ లేదు. వీటిని ఎక్కువగా గిరిజనులు, అటవి కులు మాట్లాడుతూ వుంటారు.

ఉత్తర హిందూస్థాన భాషలతో పోలిస్తే పై నాలుగు భాషలూకూడా ప్రాచీనాతి ప్రాచీనమైన కవి చెప్పాలి. ద్రావిడభాషలు దక్షిణ భారతదేశానికే పరిమితమైనటువంటివి. కాక పోతే నేటి పాకిస్తాన్ దేశంలో కూడా 'బ్రాహూయూ' అనే ద్రావిడభాషవాడుకలో వుంది. అదేవిధంగా నేపాల్ దేశంలో గూడా 'దన్గర్' అనే ద్రావిడ మాండలికము వాడు కలోవుంది. నేటి సింహళదేశంలో చాలా పంపత్పరాలుగా ఉత్తర భాగంలో తమిళం వ్యవహారంలో వుంది. అక్కడ తమిళులు

ఎల్.టి.టి.ఇ. దళంజువుకున్న ఆందోళనలు అలజడులను గురించి చెప్పకుంటే ఒక్క సారి గుర్తు కొస్తుంది. లక్షదీవులలోనూ మల యాళీభాష ఒక భాషగా వ్యవహారంలో అగు చిస్తుంది.

సాహిత్య పరంగా ముఖ్యమైన ద్రావిడ భాషల్ని గురించి మనం పరిశీలించినట్లైతే తమిళభాషలో క్రిస్తు మొదటి శతాబ్ది నుండి సాహిత్య మున్నట్లు మనం గ్రహించ వచ్చును. అతిప్రాచీనమైనటువంటి మధుర, తిరునల్వేలి కాసనములు క్రిస్తుపూర్వం 1- వ శతాబ్దానికి చెందినవి. అతర్వాత కన్నడ భాషకు 4 వ శతాబ్దంనుండి కాసనాలు కని పిస్తున్నాయి. ఇకపోతే తెలుగు భాష మూడో స్థానం పొందినది. దీనికి 8 వ శతాబ్దం నుండి గాన సాహిత్య పరమైన ఉనికి లభించలేదనే చెప్పాలి. 7 వ శతాబ్దంలో మరికొంత గురింపు పొందగలిగింది. 11 వ శతాబ్దం నుండి అంటే నన్నయభట్టారకుడి కాలం నుంచి ప్రామాణిక సాహిత్యం వెలువడటం ప్రారంభమైంది. నాలుగోస్థానం మణి ప్రవాళానిది (మళయాళానిది) ఈ భాషకు 9 వ శతాబ్దినుండి గాన కాసనాలు బయల్పడ లేదు. 12 వ శతాబ్దంనుండి ప్రామాణిక సాహిత్యం వెలువడటం జరిగింది.

ఈ ద్రావిడ భాషలయొక్క వికాసానికి, వాటియొక్క స్వరూప స్వభావాలని గురించి తెలుసుకోవడానికి ఎక్కువప్రయత్నం చేసిన వ్యక్తి కార్లవేల్. ఆయనతో చాలు వలుపురు పాళ్యత్య పండితులు ఈ ద్రావిడ భాషల యొక్క ఉనికిని గురించి అన్వేషణసాగించిన వారున్నారు. వారిలో సి. వి. బ్రౌన్; హెచ్. గుండర్ట్; జార్జ్ గ్రీయర్సన్; ఎం. వి. ఎమెస్; టి. బర్, యాండ్రసోబ్, కన్నర్ జ్వలవేల్ మొదలైనవాళ్ళు. ఇప్పుడు దేశీయ పండితులు ఈ భాషల్ని గురించి కృషిచేచేసిన వారు కూడా చాలామంది లేకపోలేదు. వారిలో సి. యస్ సుబ్రహ్మణ్యన్, ఎల్. నేతున్, ఎల్. వి. రామస్వామి అయ్యర్, కె.

గోవిందవర్మ, టి. ఏ మీనాక్షి సుందరం, కోరాడ రామకృష్ణయ్య, శరవస్తురామానుజ స్వామి, వజ్రుల చిన సీతా రామశాస్త్రి, గంటి జోగిసోమయాజి, భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి వంటి వా రెందరో ఉన్నారు.

మొదట తెలుగు భాషని గురించి చెప్పు కుందాం. జనసంఖ్య ననుగురించి విస్తీర్ణము ననుసరించి ద్రావిడభాషల్లో ఇది పెద్దది. తెలుగు, తెనుగు, ఆంధ్రము, వరుగి, జంతు ఇవి తెలుగుభాషకు వివిధ కాలములలో వివిధజనులు వ్యవహరించిన పేర్లు. ఆంధ్ర అని కూడా కొంతమంది వాడుదురు. ఆంధ్ర-ఆంధ్ర - శబ్దములు వర్ణ్య పదములని కొందరు, కావని కొందరు వాదించు కుంటు న్నారు. ఏదియేమైనా ఆంధ్రులు అచ్చపు తెలుగువారు. నేటివరికోదకుల వ్యాఖ్యానము ప్రకారము వీరు ఐతరేయ బ్రాహ్మణములో పేర్కొనబడిన పతిత జాతి వారు మాత్రం కారని వీరి వాదము. 'వరుగ' అను మాట దక్షిణదేశములో వర్తకనిమిత్తము ఏర్పడి వది. దత్, ఈస్టిండియా కంపెనీవారు తెలుగు వారిని అప్పుట్లో 'వరుగ' అని పిలిచిరి. కాని 'వరుగి' అనేది సరియైన పదం అనిపిస్తుంది. పోతే జంతు 'పొర్చుగీసు' భాషావదం. దాని అర్థంకూడా యిది త్రైస్తవేతరుడు అని. అయితే వీరు త్రైస్తవులుకాదు. అందు చేత తెలుగువారు మూట్లాదేభాషను 'జంతు' భాషగావారు సౌలభ్యంకోసం వ్యవహరించారు అనిపిస్తుంది.

ఇక శాసన పరంగా ప్రాచీనత్వం గురించి చెప్పాలంటే కడవజిల్లా కమలాపురం తాలూకా 'ఎఱ్ఱగుడిపాడు' గ్రామంలో క్రీ. శ. 1575 లో మొదటి సంపూర్ణ తెలుగు శాసనం లభ్యమైంది. దీనిని ఎఱ్ఱకలముత్తు రాజు అనే బిరుదుగల దనుంజయు డనే రాజు వేయించాడు. అది దానిశాసనం. రే నాటి చోళులకాలంలోగాని అది బయల్పడిలేదు. నన్నయకు పూర్వం దాదాపు 150 శాసనాలు

దొరికాయి. నాటినుండి నేటి దాకా తెలుగు భాషలో దొరకిన శాసనాలసంఖ్య 8000 లు. పోతే వెయ్యేళ్ళ పైచిలుకు సాహిత్యం గోచరిస్తోంది. ఈ భాష మూట్లాదే జనం ఆరుకోట్లు దాటి వున్నారు.

తమిళ భాషనిగురించి ఏకరువు పెట్టాలంటే యిది జనసంఖ్యలో, విస్తీర్ణంలో రెండోది. అరవము, మలబారీ, ద్రావిడ అనే వితమిష భాషకు వర్ణ్యపదాలు. ఈ రూపాలకు ప్రాచీనము. 'తమిళ్ (త)' దీని వ్యుత్పత్తి ఏమిటంటే అమృతంనుండి పుట్టిందని, సూర్యునివలె కాంతిగలదని, తను యొక్క భాషయని, కోరికగలవారని అనేక విధాలుగా చెబుతారు. ద్రావిడ శబ్దం ఈభాషా కుటుంబంలోగల అన్ని భాషలకూ వాడుకలో వుంది. కొందరు దీనిని తమిళానికే పరిమితం చేయడం కూడా జరిగింది. పాశ్చాత్యులు కొందరు తమిళ భాషను 'మలబారి' అని వాడారు. మలై వార్ - కొందరు తమిళ భాషను 'మలబారి' అని వాడారు. మలై వార్ - కొందరు వరుసలుగలదేశం అన్నారు. ఈ శబ్దం ప్రాంతం వారి ఉద్భావంతో మలబార్ అయింది. ఈ భాషా వ్యవహారాలు నాలుగుకోట్లు వరకూ ఉంటారు నేడు.

ఈ భాషలో శాసనాలు ఐదు పేలున్నాయి. ప్రామాణిక సాహిత్యం ఎంతో ఈ భాషకుంది. ఈ సాహిత్యంలో మూడు సంగకాలంలో ఉన్నాయి. అనాటి సాహితీ సుదస్సులలో అగస్త్యుడు కూడ సభ్యుడుగా వుండినాడు. ఈయనే 'పేరగర్తియచ్చ' అనే తమిళ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని రచించాడు. అతని శిష్యుడు 'తొల్కాప్పితునార్' తొల్కాప్పియమ్ వ్రాసాడు. ఉద్గ్రంథాలు కూడా తమిళంలో ఎన్నో వెలువడ్డాయి. శింప్పడి గారమ్, మణిమేళం, కుండల కేసి, వళయ్యా పతి, చీలక చింత, మొదలైనవి. అవమ్మాల మంచి తమిళకవయిత్రుగా చెప్పబడింది.

కన్నడ భాషనుగురించి చెప్పాలంటే దీనిని కర్నాటకము, కేనరీస్ దీవికిపర్యాయపదాలో

తాయి. ఈ పదాలు వేరు వేరని అభిప్రాయం కొందరి కుంది. 'కేనరీస్' అనేపదము కన్నడ అను పద పూర్వరూపము కావచ్చును. ఈ కన్నడ శబ్దము 'కర్నాట' అనుశబ్దమునుండి ఏర్పడిన దంటారు. 'కర్ణాన్ అటలి' ఇది కర్నాట; అంటే చెవులతో పంచరించే దని అర్థం. చెవులకింపుగా వుండు భాష అన్న మాట. అలా కాకుండా దీనిని దేశ్యంగా చెప్పాల్సినే "కర్నాడు" నల్లమట్టిగల దేశ మనే అర్థంతో సరిపెట్టుకో వచ్చును. ఈ భాష మూట్లాదే వారి సంఖ్య మూడుకోట్లకు చేరుకోవచ్చును.

ఈ భాషలో వంప, రన్న, పొన్నలను సాహిత్యాన్ని సునంపన్నం చేసిన కవిత్రయంగా పేర్కొనవచ్చును తొలి కన్నడ శాసనము 'హర్మిడి'. క్రీ. శ. 7-8 శతాబ్దాల నుండి ప్రామాణిక సాహిత్యముంది. 'పద్మరాధన' వీరి మొదటి గ్రంథము. ఇదిజైన సంప్రదాయానికి అద్దం పట్టే రచన అనుకోవచ్చును. 9 వ శతాబ్ది నాటి మరోలక్షణ గ్రంథము 'కవిరాజమార్గ'. ముందుపేర్కొన్న ఆది కవి అని బిరుదుగొన్న (కన్నడంలో) వంపకు 'విక్రమార్జునవిజయ' గ్రంథకర్త. ఈతడు నన్నయ కంటే సూరుసంవత్సరాలకు పూర్వుడు. తెలుగువాడే నని చెబుతారు. దానికి కొన్ని చారిత్ర కాధారాలు కనిపిస్తున్నాయి. రన్నకవి 'గదాయుద్ధ' కావ్యాన్ని వ్రాసాడు. దానినే 'సాహస భీమవిజయము' అంటారుకూడా. అభినవ వంపడనేకవి 'రామ చంద్ర విజయం' అనే గ్రంథం రచించారు. రెక్కకుమించి కన్నడంలో శాసనాలు లభ్యమయ్యాయి.

మలయాళ భాషని గురించి తులనాత్మక పరిశీలన చేస్తే దీని పూర్వనామము "మలై అమ్మి" = కొండల ప్రాంతం. జనాభా నేడు రెండుకోట్లు. వ్యవహారప్రాంతం నేటి కేరళ రాష్ట్రం, క్రీ. శ. 9 వ శతాబ్దిలో వెలువడిన 'కొట్టాయం' శాసనము అతిప్రాచీనమైనదిగా

చెప్పు నొప్పును. ఇది తామకాసనము. స్థాను రవివర్మ అనే రోజు దాన్ని వేయించాడు. క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దం నుండికూడా గ్రంథస్థ సాహిత్య దర్శనమిస్తుంది. అలాటి 'రామ చరితము' మలయాళ భాషలో మొదటి గ్రంథంగా పేర్కొనవచ్చును. ఈ భాషాశైలి అతిరమణీయము.

'తుకు'ను గురించి సూక్ష్మంగా వివరిస్తాను. ఇది కన్నడ రాష్ట్రంలో ఉడిపి, కార్కళా, పుత్తూరు, మంగుళూరు తాలూకాలో మాట్లాడెదరు. కేరళలోని కాపరగుడా తాలూకాలో మాట్లాడెదరు. వ్యవహారాలు ఎసిమిడి తొమ్మిదిలక్ష లుంటారు. ఈ భాషకు ప్రాచీన సాహిత్యము ఇటీవల ప్రచురింపబడింది. కొన్ని మానవత్రికలు పుట్టాయి. తుకుభాష వారికి కన్నడంకూడా వస్తుంది. సహజంగా వీరిలిపి కన్నడమే. 1842 కు పూర్వం మలయాళ లిపి వాడేవారు. బేనల్ మిషన్ అనే సంఘంవారు కన్నడలిపిలో తుకుభాషకు సంబంధించిన బైబిల్ భాగాలు అచ్చువేసారు. కెరెల్ మహాశయుడి భాషకు వ్యాకరణ వ్రాసాడు. ఈ భాషకు చెందినవారు పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగములు చేయుచున్నారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల పూర్వులు తుకుభాషా వ్యవహారాలు. వాళ్ళవంశంలో తుకువ వంశం అనేది కనిపిస్తుంది. 'తుక్వాసు - తుకు' గామరిందని భాషా శాస్త్రవేత్తల అంచనా. కృష్ణదేవరాయలా తుకువ వంశం వాడే.

కొడగు :-

ఈ భాషకు మార్గ, కొడవ, కొడగి అనే వర్ణాయ పదాలు లేకపోలేదు. మార్గి అన్నది అంగ్లేయులు పెట్టిన పేరు. జనసంఖ్య అంటే వ్యవహారాలు లక్ష వరకూ ఉండవచ్చును. వీరు సాహసికులు. జనరల్ కరియప్ప, తిమ్మయ్యలాంటి వారు ఈ భాష మాతృభాషగా కలిగినవాళ్ళే నంటే

ఇందిరాజీ పై తెలుగు ఎలిజీలు

— శ్రీకొండపల్లి సుదర్శనరాజు, M.A., Ph.D.,

ఎలిగాన్ అనే గ్రీకు పదంనుంచి ఎలిజీ అనే పదం వచ్చింది. దీనికి విషాదం, శోకం అనే అర్థాలున్నాయి. మరణం వల్ల ఎరిపిస్తున గుండెలోతుల్లో నుంచి లావలా పెల్లుబికి వస్తుంది ఎలిజీ. కవి తన మానసిక ఆపేదనకు అక్షరరూపం ఇచ్చినపుడు వెలువడే కవిత్వ కరుణ రసపూరితమై భాసిస్తుంది. స్మృతి కావ్యం, స్మృతిగీతం, వోదార్పు పద్యాలు, శోకగీతం, అనే పేర్లను ఎలిజీకి సమానాంతరాలుగా తెలుగులో ప్రయోగిస్తున్నారు.

డాక్టర్ పి. రామచంద్రయ్య ఎలిజీస్వరూప స్వభావాన్ని గూర్చి వివరిస్తూ "మరణించిన వ్యక్తి కవికి మిత్రుడు కావచ్చు; అత్మబంధు కావచ్చు; ఒక ప్రసిద్ధవ్యక్తి కావచ్చు; జీవితంలో దెబ్బతిన్న ఏ అపరిచితుడైనా కావచ్చు. ఎలిజీవాసే కవికి ముఖ్యంగా కావలసింది జీవన విషాదాన్ని గురించిన స్మృతి మానవ హృదయావేశాలను బలవత్తరంగా చిత్రించగల శక్తి" అని అన్నారు.

గాంధీజీ, నెహ్రూ, డా॥ బి. ఆర్. అంబేద్కర్, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, జయప్రకాశ్ నారాయణ్ మొదలైన నాయకులు మరణించినపుడు, వీరేశలింగం వంతులు, గురజాడ

అప్పారావు, తిరువతి వెంకటకవులు, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, బాపిరాజు, బసవరాజు, దేవులపల్లి, పురిపంద, శ్రీశ్రీ, జాషువా, విశ్వనాథ, చర బండరాజు, రోణంకి మొదలైన అనేక కవులు మరణించినపుడు ఎలిజీలు ఎక్కువగా వెలువడ్డాయి. అప్పులు మిత్రులు, భార్య, పిల్లలను కోల్పోయినపుడు కూడా అనేకమంది కవులు ఎలిజీలు వ్రాశారు.

1984 అక్టోబరు 31 వ తేదీన అంగరక్షకులచేత అతి దారుణంగా హత్యగవించబడ్డ భారత ప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ మరణవార్త యావత్ప్రపంచాన్ని కుదిపివేసింది. భారతదేశం దుఃఖసాగరంలో మునిగిపోయింది. అమె మరణవార్త తట్టుకోలేని అనేకమంది ఆత్మాహుతికి పాల్పడ్డారు. దేశంలో ఎంతో ఆలంబి ఆళాంతి ఏర్పడింది. మధురైలో రెండు వందలమంది ప్రీతు శిరోమండనం చేయించుకుని వదిలిదుల్లో ప్రదర్శన జరపడం ద్వారా తమ విషాదాన్ని వ్యక్తీకరించారు.

ఇందిరాజీ మరణవార్తకు స్పందించిన సహృదయ కవులు దేశవ్యాప్తంగా ఆయా భాషల్లో ఎలిజీలు వ్రాశారు. అలాగే తెలుగు

ఆశ్చర్యంకాదు. దీనికి సాహిత్యం అంతగా లేదు. కోల్, ఎమెనో మొదలైన పాశ్చాత్య వండితులా భాష మీద ఎంతోకృషి చేసియున్నారు. ఈ భాష మాట్లాడే ప్రాంతం కూర్గు మాత్రం.

చివరిగా ఈ ద్రావిడభాషలు లిపిసరంగా స్వల్ప తేడా బాదాలున్నా కొన్ని కొన్ని పదాలలో అతి సన్నిహిత సంబంధ మున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా శరీరావయవబోధక పదాలలో, సంబంధ బోధక పదాలలో, సర్వనామాలలో, సంఖ్యా వాచకములలో

గృహోపకరణాలలో పెంపుడు జంతువుల పేర్ల విషయంలో తది తది తరమైన వంశ భూతాల వంటి వాటిలో కూడా ఎక్కడ ఏదో ఏకత్వ మున్నట్లు గోచరిస్తుంది. ఇలా సామాన్య లక్షణములు తులనాత్మక పరిశీలన ద్వారా తప్పితే కనిపించవు. ఇంకా మరుగున వదిలిన ఎన్నో విషయాలు ద్రావిడ భాషలకు సంబంధించినవి బైట పడల్సిన అవసరం వుంది. దానికోసం భావిలో పరిశోధకులు పాటబడి అమూల్య విషయాలుపైకి తీసి సహకరించగల రవి ఆశీర్వాదం.

—....—

కవులు కూడా వందల వంబులో ఆమెపై ఎరిజేలు వ్రాయడంద్వారా తమ విషాదాన్ని వ్యక్తీకరించారు. ఇందిరాగాంధీకి కవిత్వం పట్ల అభిరుచి ఎక్కువ. ఆమెకు! అత్యంత ప్రేమితమ గీతాల్లో రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ వ్రాసిన "ఏక్లా చలోరే" ఒకటి. ఈ బెంగాలీగేయం ఆమెకు కంఠతాపచ్చు, ఈ గీతంలోని ఉద్దేశాన్ని, వందేశాన్ని ప్రస్తుతం చేసే విధంగా స్వయంగా ఇంగ్లీషు భాష లోకి అనువాదం చేశారు. 'ఇఫ్ నో వన్ లిజన్స్ యువర్ కార్, వాక్ ఎరోన్' అంటూ ఆ గీతం ఆరంభమౌతుంది. కవిత్వంపై ఎక్కువ మక్కువ చూసిన ఇందిరాజీ పై తెలుగు కవులు వ్రాసిన ఎరిజేల్ని పరిశీలించ రమే ఈ వ్యాస ప్రధానోద్దేశం.

మహాత్మాగాంధీని పొట్టపెట్టుకున్నాకై నా మనిషి మనిషి అయ్యాడను కంటే ఇంత మోరం జరిగి పోయిందని ఇందిరా హత్యకు విచారిస్తూ

"అమరమూర్తికి మరణం యెక్కడుంది: అమృతేని చోచెక్కడుంది: నీకోసం అనంత కాలం విలసిస్తాము నీ సిద్ధాంతాలను విధిగా గెలిపిస్తాము ప్రతి హృదయంలో వుంటుంది నీమూర్తి ప్రతి మానవుడిలో కలిగిస్తుంది స్ఫూర్తి."

అవి దాక్టర్ దాశరథి ఇందిరాజీ గొప్ప తనాన్ని స్మృతిగీతంలో మిక్కిలి ప్రశంస చేశారు. ఆమె సిద్ధాంతాల్ని గెలిపిస్తామని ప్రతిన పూనారు.

"ఇండియా యే ఇందిరా, ఇందిరాయే ఇండియా" అనే విధంగా కొవియాడబడి అన్ని రంగాల్లో అభివృద్ధికి పాటు పడుతూ ప్రపంచదేశాల్లో భారత దేశానికి చక్కని గుర్తింపు తెచ్చి పెట్టిన ఆమె మరణానికి నీనీ రచయిత మల్లెమాల అవేదన వ్యక్తం చేశారు.

'ఆత్మరక్షణకు వెన్నుండియున్న కర్రలే కాంనాగులై కాటువేసి క్రూరముగా విశ్వనేతను కూల్చెనారా భారత జాతికి ఎంత పరుపుచేలు'

అని వారు ప్రశ్నిస్తూ ఇందిరహత్య భారత జాతికే కళంకం అని విచారించారు. ఇందిరాజీ మరణానికి మిక్కిలి కలత చెందిన ఇవలూరి పాండు రంగారావు.

'మతమంటే మదముకాదు మారుపేరు మమత కనుచు చాటి చెప్పిన ప్రేయదర్శిని స్వాతిక రుధిర స్రవంతి కారిన ప్రతిరక్త కణము కనికరమును కలిగించుచు శోటి శోటి మానవులకు మేటి బాట చూపించును.'

అని మత మౌఢ్యం ఆమెను పొట్టన పెట్టు కుందనే భావాన్ని తాను వ్రాసిన 'ప్రియ దర్శిని విశ్వమాత' అనే స్మృతిగీతంలో వ్యక్తీకరించారు.

ఆచార్య కొంకలూరి ఇనాక్ ఇందిరాజీ మరణానికి బాదపడుతూ చిరంజీవం, ఎక్కడ మువ్వా: అనే రెండు స్పృతి గీతాల్ని వ్రాశారు.

'వాన వస్తుందని తెలిసినా నువ్వు గొడుగు లేకుండా తిరిగావు'

అని హత్య సమయంలో ఆమె బుల్లెట్ ప్రూప్ ధరించనందుకు విచారించారు. అంతే గాకుండా జాతిగుండెలపై చిరస్థాయిగా ఆమె జీవిస్తుందని చెప్పతూ

'బ్రతుకంతా జీవించిన నువ్వు ఇకపై విజంగా జీవిస్తావు జాతి గుండెలమీద నీ అన్తిత్వం కాళ్వతం' అని అన్నారు.

మానవ అవయవాల్లో శ్రవాణమైన కంటిని చిదిమితే జీవితం చీకటిమయం ఏ విధంగా అవుతుందో అదేవిధంగా భారత దేశం అంద కారణంధురమైందని విలపిస్తూ రసరాజు.

'ఆ కరాంగుకు లెవరివి: ఆ కలోర కాలరాక్షసు లెవరు: కంటిపాప చిదిమి జగమెల్ల చీకటి చేసినారు మాతృ హంతకులా: నిజమా ధరిత్ర'

అని ఎవరిని ప్రశ్నించాలో ఆర్థంకాని ఆయోమయ పరిస్థితుల్లో ధరిత్రనే ప్రశ్నిస్తున్నారు కవి.

"అమ్మలేదునాకు అన్నం పద్దు అసలు ఈ దేశం పద్దు ఇది అన్నంపెట్టే పల్లిని చంపిన దేశం దేశమా: నీకు మోక్షం లేదు"

అని అని విలపించారు గొల్ల దేవిదరాజు.

"అరేరే ఎంతటి దారుణమిది

ఎవండా కూళ మాయమ్మ, ఇందీర గూల్చెన్, భారతావనీ విజయ సిద్ధాంతమ్మ లొక్కుమ్మడిన్ ఓరిపెన్ ఖండములందు జాతిహిత

సౌభాగ్యమ్మ వండించె, ను ర్వర త్యాగోన్నత మూర్తి, కి ప్రతిఫలమ్మా: గుండెవీరయ్యెడిన్"

అని ఖండ ఖండాంతాల్లో భారతజాతి సౌభాగ్యాన్ని వండించినందుకు ప్రతిఫలంగానా ప్రేయదర్శినిని హత్య చేయడం అని వాపోయారు. షేక్ ఆలీ

ముక్కామల 'అమరేందీర' అనే తమ స్మృతి గీతంలో

నిజం చచ్చిపోయింది ఈ దేశంలో ఇంజం రెచ్చి పోయింది ఈ దేశంలో తద్రతకే కాలం చెల్లిన ఈ దేశంలో ఔద్రతతో గాలం వన్నీన ద్రోహంతో విజయేందీర భారతజన హృదయమందీర మన ఇందీర బలిఅయిపోయిందీర"

అని భారత దేశంలో నెలకొనివున్న పరిస్థితికి మిక్కిలి విచారించారు.

వ్యాంకుల జాతీయ కరణచేసి, బంజరు భూముల్ని పంచి, ఇళ్ళు నిర్మించి, సాంకేతిక, వైజ్ఞానిక మొదలైన రంగాల అభివృద్ధికి కృషిచేసి, అలీనోద్యమానికి ఎంతోపాటు పడినటువంటి ఇందిరగాంధీని చంపడం మిక్కిలి దారుణమైన విషయమంటూ ఏ. రామ సుబ్బారెడ్డి తమ స్మృతి గీతలో - 'హలము చేతనుపూని పొలముదున్నేరైతు కడుపు నిండేందుకు భూవంశకము చేసి

పూరి పాకలోని దీనిస్థితిగాంచి
తలదానుకోనింత సౌధములు చూసిన
దీన బాంధవీ నీకు జోహారు.'

అని ఆపేదన వ్యక్తం చేశారు.

శ్రీమతి అరుణావ్యాస్ తమ స్మృతి గీతంలో -

"విద్వేషం విద్రోహం విచక్షణా రహిత్యం
దేయి ఎడగల కాలనాగై జాతీయమైక్య
చిహ్నాన్ని
అదేశ అనర్హ రత్నాన్ని మహిళామయ
కరీటాన్ని

'కాటు వేసి కూల దోస్తే
మతం గుండె కలుచుక్కుంది
దేవుడి మనసు చివుక్కుంది'

అని వాదను వ్యక్తీకరించారు.

ఇందిరాజీ మరణం కేవలం చౌతిక మయిందని, నిజానికి ఆమె ఈలోకం లో చిరంజీవిగా వుటుందనే భావాన్ని -

'శారద నవచంద్రికలో
జన గణ మన గీతికలో
వసందైన బాలికలో
హుషారైన బాబురలో
మందారమాలికలో
అంతటా సీవేనమ్మా'

అని పబ్లిష రామకృష్ణ చౌదరి తమ "చిరంజీవి" అనేస్మృతి గీతంలో పేర్కొన్నారు.

4. పొడుపు కథలు వచన కవిత్వల్లాంటివే

— జి. ప్రభాకర్. యం. ఏ.

జానపద విజ్ఞానంలో వ్యత్యేక శాఖగా పరి గణించ దగినంత వ్యాప్తికలది ఈ పొడుపు కథ. జానపద కవిత్వం, గద్యకథ, సామెత వైవిధ్యంగల ప్రక్రియలైతే, పొడుపుకథల్లో వాటన్నిటి కంటే ఎక్కువ వైవిధ్యం ఉంది. పొడుపుకథ అన్నది ప్రతిపిల్లవాడి నోటి నుండి జాలువారే ఒకసామాన్యమైన ప్రక్రియ అయినా, నేడు దీనికి ఎంతో ప్రాముఖ్యం ఉన్నది. తెలుగు సాహిత్యంలో అనాది నుంచి నేటి వరకు ఈ పొడుపుకథలు ఎంతగానో ప్రాచుర్యం పొందాయి. నేటి వచన కవిత్వ ఎంతటి నిగూఢార్థాన్ని కలిగివున్నదో, అంతే నిగూఢార్థం ఈ పొడుపుకథల్లో కూడా కనిపిస్తుందని, అనటంలో ఏ మాత్రం అతి కయోక్తిలేదేమో! సంక్షిప్తత, నిగూఢత్వం ఈ పొడుపుకథ ప్రధాన లక్షణాలుగా పేర్కొన వచ్చు. వినోదాత్మకమైన క్రిడా రూపం, రసస్ఫూర్తి కూడా ఇందులో కనిపి స్తాయి. గేయరూపంలో, కథారూపంలో, సామె తల రూపంలోకూడా ఈ పొడుపు కథ

లుంటాయి. ప్రతి సమాజంలోని మనుషులు వీటిని ఉపయోగించుకుంటారు. ఇవి నిత్య జీవితంలో భాగమై పోయాయి.

పొడుపు కథలకు జీవితమే మూలధనం. జీవితంలో సమస్యల్ని విడగొట్టడానికి మనిషి చేసే ప్రయత్నమే వీటికి ప్రేరణ. ఎదుటి వాని బుద్ధికుశలతకు ఒక పరీక్షగా ఉద్భవి స్తాయి. పొడుపుకథలు. సామాన్యమానవుని లోని బుద్ధిచాతుర్యం, హాస్య ప్రేయత్వం, సమస్యలను పరిష్కరించు కోవాలనే మనస్తత్వం పొడుపుకథలను తీర్చిదిద్దుతాయి.

ఇంగ్లీషులో పొడుపుకథను 'రిడిల్' (Riddle) అంటారు. దీనికి మూలమైన "Raedan" అనే పాత ఇంగ్లీషు పదానికి 'సలహాఇవ్వడ' మని అర్థం. సంస్కృ తంలో "త్రుహళికలు" వేదకాలం నుంచి ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఉర్దూభాషలో 'కవాలీ' అనేరూపంలో ఈ పొడుపు కథలు బాగా వికసించాయి. పొడుచుట, విప్పుటలో

"దిక్ దిగంతాలకు
భారత జాతి ఔన్నత్యం
సాటి చెప్పగా
నేడేగి అమరపురికి" అని కొందరి వాసుదేవ మూర్తి ఇందిరాగాంధీ భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని అన్ని దిక్కులకు సాటిచెప్పి, చివ రకు అమరలోకంలో కూడా అదే పని చేయ దానికి వెళ్ళారని తమ స్మృతిగీతంలో పేర్కొన్నారు.

చివరగా నేను వ్రాసిన మినీకవిత్వ
'ప్రపంచంలో
మరణ హోమానికి శ్రీకారం

మత జననం
అందులో
అంతర్భాగమేనోయే
ఇందిర హననం'

ఇంకా మెండా చిన సీతారామయ్య, శశి కాంత్ శాతకర్ణి, భారతిశ్రీ, పుద్రేపు భాస్కరరావు, సుచంద్ర, ఏ. వి. కుమార్, కట్టవల్లి జోనప్, బుర్రె సమాదానం ఇంకా ఎంతోమంది కోకొల్లలుగా ఇందిరాజీపై, హృదయం ద్రవించేరీతిలో ఎలిజీలు వ్రాసి, ఆమెకు స్మృత్యంజలి ఘటించారు.

అనందంను వెల్లివిడియించు పవి పొడుపుకథ లని. నేడునూరి గంగాధరం (1981) అన్నారు. పొడుపు అంటే 'చాలేమో', కన్న దంలో ఇదే అర్థంలో 'ఒగటు' అన్న పేరు ప్రచారంలో ఉంది. 'ఒగటివకథ' అంటే సమస్యాత్మక కథ అని అర్థం. తమిళంలో 'విడుక తె' అనే పేరు పొడుపుకథను పోలిందే. తెలుగులోనే పేరు, పేరు ప్రాంతాల్లో ఈ విధంగా వున్నాయి. తెలంగాణాలోని కొన్ని ప్రాంతాల్లో శాస్త్రం (శాస్త్రం) అంటారు. శాస్త్ర మెంత కఠినమో దీనిని విడదీయడ మంత కష్టమని కాదోయి ఈ పొడుపుకథలకు శాస్త్రములని పేరొచ్చినదని దా॥ దిరుదురాజు రామరాజు అన్నారు. చిత్తూరు మొ॥ చోట్ల 'మారుకథ' అని, ఇచ్చు కథ, విచ్చుకథ, విప్పుకథ, అడ్డకథ, అడ్డు కథ, ఒడ్డుకథ, మొ॥ పేర్లు ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

పొడుపు అంటే పొడవడం. పొడుచు నట్లుగా వ్రళ్ళించడం. ఎందుకట్లా గుచ్చి, గుచ్చి చూస్తావు, పొడిచి, పొడిచి అడుగు తావ్! పొడుపుకథలో గుచ్చి, గుచ్చి, పొడిచి పొడిచి అడగడం ముఖ్యలక్షణం. కాబట్టి ఆ పేరొచ్చి ఉండవచ్చునని కొందరు భావించారు.

పొడుపు కథల ప్రాచీనతని, మానవ సంస్కృతిలోని ప్రారంభదశల్లో వీటి ఉప యోగాన్ని గురించిన ఆలోచనలు విద్వాంసు లకు కలిగాయి. మొత్తం మీద గేయాలు, కథా గేయాలు మొ॥ నవి మొదటి ఘట్టంనోను, గద్య కథనాలు రెండవదశలోను, పొడుపు కథలు మూడవ ఘట్టంలోను వెలువడ్డాయని వూహించవచ్చు. 'ది నైన్స్ ఆఫ్ పోక్ లోర్'లో ఆల్ఫ్రెడ్ గాంధర్ క్రొవ్వి పొడుపు కథను గురించినట్లు, అది జానపదవిజ్ఞానంలో చివరి దని చెప్పడంలో వర్త్యం ఉన్న దనిపి న్తుందన్నారు.

పొడుపు కథలను గురించి పరిశీలన జరి పినవారిలో 'అరిస్టాటిల్' మొదటివాడు

కావచ్చు. భారతదేశంలో పొడుపు కథల వికాసాన్ని గురించి చెప్పేటప్పుడు వేదాల తర్వాత మహాభారతాన్ని పేర్కొన వలసి ఉంది. ప్రకృతికీ, నీతికీ, సంబంధించినచాలా పొడుపుకథలు మహాభారతంలో ఉన్నాయి. రాజు చనిపోయిన తర్వాత మరొకర్ని ఎన్ను కోవడానికి పొడుపు కథల ద్వారా పరీక్ష జరిపే విధానాలు జాతర కథల్లో ఉన్నాయి. సంస్కృతం నుంచి మహాభారతాదుల పొడుపు కథలు తెలుగుకు దిగుమతి అయ్యాయి. ఎర్రన మహాభారతాంధ్రీకరణంలో ఉండే యక్ష ప్రశ్నలలో ఇవి కొన్ని.

ఈ పొడుపుకథల అవతరణ అనాటి రాజుల కాలంలో జరిగింది. అనాటి సామా జిక పరిస్థితుల కనుగుణంగా ఈ పొడుపు కథలు అల్ల బడ్డాయి.

ఉదా॥ పుట్టెడు పొట్టిదానికి

పట్టెడు లంగాలు

ఏమిటదీ

(ఉల్లిపాయ)

అనాటి సాంఘిక జీవనానికి ప్రతీకలుగా కొన్ని పొడుపుకథలు.

ఉదా॥ ఆకసమంత అల్లుడు రాగా

చేటెడు చెక్కలు చెక్కుకురాగా

కడివెడు నీరు కాలుకురాగా

అందులో ఒక రాజు ఆడుతుంటాడు (గానుగ)

చలిలేక నిప్పుకాగేవాడు (కింసారి)

కాపంలేక చెరువులో నానేవాడు (చాకలి)

ఇందులో వర్ణించబడ్డవారి వృత్తులే కాక మనకు వారి దీనావస్థకూడా కనిపిస్తుంది.

గేయరూపంలో కూడా ఎన్నో పొడుపు కథలు వచ్చాయి.

ఉదా॥ చెక్కని స్తంభం చేతి కందదూ

చెయ్యని కుండ, పొయ్యని నీళ్ళు

వెయ్యని సున్నం తియ్యగా నుండు

(కొబ్బరిచెట్టు, కాయ)

ఇక్కడ కొబ్బరి చెట్టు చెక్కని స్తంభం తోనూ, కొబ్బరికాయ చెయ్యనికుండతోనూ,

పొయ్యని నీళ్ళు కొబ్బరి నీళ్ళ తోనూ, వెయ్యని సున్నం కొబ్బరి పలంతోనూ పోల్చబడ్డాయి. ఇక్కడ 'తియ్యగా' అన్న పదప్రయోగం ఈ పొడుపు కథకు పరిష్కార మార్గాన్ని సూచిస్తుంది.

ప్రతి తెలుగువాడి నోదూరించేది, ఈ యిటు వులో ప్రసిద్ధికెక్కేదీ అయిన 'మామిడిపండు' ఓవోట ఇలా చర్చించ బడింది.

ఉదా॥ జీడివారి శోడలా

నీరిగల వారికి ఆడపడుచూ

వయస్సులో కుల్కే వయ్యారీ

వైశాఖ మాసంలో వస్తుంది.

ఒకే గేయంలో ఒక్కొక్క చరణానికి ఒక్కొక్క జవాబు ఉండే పొడుపుకథలు కొన్ని. వీటిని గొలుసు పొడుపుకథ లంటారు.

ఉదా॥ దిబ దిబ లాదేవి రెండు (కాళ్ళు)

దిబ్బెక్కి చూచేవి రెండు (కళ్ళు)

ఆలకించేవి రెండు (చేవులు)

ఆడుకునేవి రెండు (చేతులు)

మనదేశంలో ముఖ్యవృత్తి వ్యవసాయం. దీనికి సంబంధించినవి కొన్ని-

ఉదా॥ చిత్త చిత్తగించి, స్వాతి చల్ల జేసి

విశాఖ వివరకుంటే, అనూరాధలో

అడిగినంత పండుమ (జొన్నచేను)

అలాగే ఈ క్రింది పొడుపుకథ ఇంకొక

ఉదా॥ 'పచ్చ పచ్చని తల్లి

వనిది పిల్లల తల్లి

తల్లి ని పిల్చితే

తియ్యని పిల్లలు' (పనసకాయ)

పై పొడుపుకథ మాతృత్వానికి ప్రతీక. ఇక్కడ పనసపలం తల్లితో పోల్చబడింది. పనసతొనలు పిల్లలతో పోల్చబడ్డాయి. చివరి 'తియ్యని పిల్లలు' అన్న పదప్రయోగం ఈ పొడుపుకథ పరిష్కార మార్గాన్ని సూచి స్తుంది. ఈ పొడుపు కథల్లో మనకు గోచరించే మరొక ముఖ్యవిషయం వాటితో తీసుకొన్న వస్తువునూ, ఉపమానాలు జనజీవనానికి అతి దగ్గరగా వుండడమే.

పదకల్పనలతో కూడిన పొడుపు కథలు మనకు కన్పిస్తాయి. ప్రతి చరణంలో చివర చెప్పాల్సిన వస్తువును ఒకే అక్షరం ద్వారా సూచించడం జరుగుతుంది. మిగిలిన అక్షరాలు ఆ అక్షరంద్వారా గ్రహించాల్సి ఉంటుంది.

ఉదా॥ వంకర టింకర 'కొ' (కొంతి)
వాటి తమ్ముడు 'అ' (అల్లం)
నల్లని పిల్లా 'మి' (మిరియాలు)
నాకేమి ఇస్తావు 'తే' (తేనె)

కొన్ని పొడుపు కథలు గేయరూపంలో ఉన్నాయి. అంటే, సులభంగా పాడుకునేందుకు వీలుగా ఉంటాయి.

ఓహోహో బాలయ్యా!

ఒళ్ళంతా ముళ్ళయ్యా

కర కర కోనే

కడుపంతా తీవయ్యా! (వనసవండు)

వనసవండులా తియ్యని పాట! అయితే దీన్ని ఎవరూ చెప్పారో తెలీదు. ఇది వింటుంటే వనసవండు మన కళ్ళముందు కనిపిస్తుంది కదూ. పాటపాడగానే అర్థం తెలీదు. ఆలోచన చేసే కొద్దీ, ఓహో! వనసవందా! అనిపిస్తుంది.

వనసవండులా చాలా అవతరించాయి. మచ్చుకు ఒకటి చూడండి. అడవిలో ఆటోతు అంటే పేసింది-గొడ్డలి. ఇక్కడ ఆటోతు అరవడం కఠినత్వాన్ని సూచిస్తుంది. దీన్నే గొడ్డలితో పోలుస్తాడు కవి. గొడ్డలి కూడా కఠినత్వానికి ప్రతీక. ఇలాగే మరికొన్ని ఉదా॥

ఊరంతా ఒకేడుప్పటి (ఆకాశం)

నడిచిపోయే నల్లరాతికి నాలుగే లింగాలు (గేది)

నోరులేని పిట్ట తోకతో నీళ్ళు తాగుతుంది

(చీపంవత్తి)

రాజావారితోటలో రోజాపూలు చూచేవారేకాని కోనేనారులేరు (ఆకాశాన నక్షత్రాలు)

వేదాంత సంబంధమైన పొడుపు కథలు కొన్ని. వీటిలో పదాలు అక్షరంగా ఉన్నా అర్థం తార్కికంగా ఉంటుంది.

5. ప్రాచార్య యన్విషష్టిపూర్తి కృతులు - ఒక సమీక్ష

- డా. తటవర్తి రాజగోపాలం ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి.

విశాఖపట్టణం ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్తు ప్రాంగణంలో 1988 అక్టోబరు రెండవతేదీన ప్రాచార్య యన్విష. జోగరావుగారికి షష్ట్యర్థి పూర్తి ఉత్సవం పువంగా జరిగింది. ఆ సందర్భంగా ఆయనని అడు కృతులు అవిష్కరించడడం రసజ్ఞులొకానికి మరింత ఆనందకారణమైంది.

జోగరావుగారు పరిశోధకునిగా, విమర్శకునిగా, నీనియరు తెలుగు ప్రాధానముగా జాతీయవాద్యునిగా ఎంత మిన్నుండినారో

భావుకతలో కవితలో అంతగాను పేరు సంపాదించుకొన్నారు. ఆయన జగమెరిగిన విద్యుత్తును ఇచ్చట మళ్ళీ చెప్పనక్కరలేదు. కాని అరవై వసంతాలపాటు పండి మరింత సముపార్జితమైన ఆయన పరిశోధనకు, విమర్శకు, భావుకతకు దీచిన ఈ క్రొత్త గ్రంథాలు ఆంధ్రసాహిత్యలోకం ఆవశ్యం చూడవలసి నవి.

అవి 1. గంధర్వనగరం (కావ్య ప్రబంధం)

2 శృంగార శృంగారువు (కావ్యం, వైదిక

ఉదా॥ సిద్ధయ్య:-

బోడివా దెవడయ్యా,

బొచ్చువా దెవడయ్యా!

మొల చుట్టూ కత్తులున్న

వానిపేరేమయ్యా!

పోతుకో, శివ పోతులూకో!

వీరబ్రహ్మం:-

బోడివాడు వెలక్కాయ,

బొచ్చువాడు కొబ్బరికాయ

మొల చుట్టూ కత్తులున్న

వానిపేరు వంకాయ

సిద్ధయ్యగారు, జ్ఞాన సిద్ధయ్యగారు:

కొన్ని పొడుపు కథలు విశ్వంలోని అగోళ వస్తువులను గూర్చినవి.

ఉదా॥ ఆకాశంలో ఉంటుంది —

కాని మేమంతాడు

తోకతో ఉంటుంది —

కాని ఎద్దు కాదు

అటు, ఇటు తిరుగుతుంది —

కాని పక్షి కాదు

వట్టు తప్పితే చాలు —

నరుగు లేస్తుంది (గాలివటం)

గణితానికి సంబంధించినవి కొన్ని, గణితాన్ని ఉపయోగించు కొనేవి కొన్ని.

ఉదా॥ 1. ఒక గుడిలో ముగ్గురు దొంగలు (వేరుశనగకాయ)

2. ఒకటి వచ్చింది. వదహారింటినితాకింది నూరై వెలిసింది, రెండై పోయింది. (వశుదోము పుల్ల)

ప్రకృతిలోని చెట్లు, చేమలు, అహార వార్తారాలు మీద కొన్ని పొడుపు కథలు.

ఉదా॥ 1. చింపిరి, చింపిరి గుడలు, ముత్యాల వంటి విద్ధలు (మొక్కజొన్న)

2. ఓకోరి-అన్నరో, నీవాళ్ళంతా ముక్కురా కారాకు వచ్చరా, నీ కండంతా చేదురా (కాకర)

ఇలా ఒకదాన్ని మించి మరొకటి అన్నట్లుగా జానపద విజ్ఞాన క్షేత్రంలో చెప్పకు పోతుంటే ఒకదాన్ని మించి మరొకటి ఉంటుంది. జానపద సాహిత్యంలో వివిధ ప్రక్రియల్లో జరిగిన కృషిని పరిశీలిస్తే ఇది నిజమనిపిస్తుంది. కాని ఇంతవరకు తెలుగులో అనుశోధన సంకలనాలు కూడా రాలేదు. శ్రీ జి. శంకరరావుగారు, శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మగారి సంకలనాలు తప్ప. ఇరుగు పొరుగు భాషల్లో కొంతమే లభిస్తుంది. ప్రస్తుతం ఈ పొడుపు కథలు అధునిక సాహిత్యంలో ముఖ్యంగా సిని సాహిత్యంలో ఎక్కువ చోటు చేసుకుంటున్నవి.

పై శికము, సానుబంధము) 3. యస్వీయం (నవ్యులవ్యుల కథలు) 4. మణి ప్రవాళం (వ్యాసనంపుటి) 5. మేరు శిఖరి (నవల) 6. Smiles of the muse (A collection of essays).

రేఖాచూత్రంగా ఈ గ్రంథాంతర విషయాలను సమీక్షించడం ఈ వ్యాసం ప్రధాన మైన ఉద్దేశం.

గంధర్వ నగరం:-

యస్వి. చిరుతప్రాయం నుండి ఈకావ్య సమచ్ఛయం రూపొందే వరకు సావకాశంగా ఒక్కరోజునగాకుండప్రాస్తావికంగా అప్పుడప్పుడు సముద్భూతమైన కావ్య ఖండికలలో 'గట్టి చేసికొందామ' నే ఉద్దేశంతో పాఠకలోకానికి అందించిన గ్రంథం ఈ 'గంధర్వ నగరం.' ఇందు అనేకం వలు ప్రతికలలో ప్రచురితపూర్వము, కొన్ని ప్రాస్తావికాలు, మరికొన్ని పరమాఖువులు అని కవి చెప్పనే చెప్పారు.

చిన్నప్పట్నుంచీ జోగరావుగారి స్మృతి పథంలోని అనుభవాన్ని, వాటి వైవిధ్యాన్ని, అందులో సమన్వయాన్ని ఈ గ్రంథం గోచరింప చేస్తుంది. "ప్రాతయనిపించు సరికొత్త పథమునాచి" అని చెప్పుకొన్న ఈయన కవితారీతులలో ప్రాచీన కవులు, నవ్య కవులు, విప్లవ కవులు, అతివాస్తవికకవులు వచ్చి పోతూ ఉంటారు. ఈ గంధర్వ నగరంలో

'చిన్ననాటనుండి శివమహాభక్తుండ
నా న్నికుండ నైతి నదీవయసున
వట్టి యాస్తికతను వడగట్టి తెట్టుతో
తీర్థయాత్రచెన్నో తిరిగి తిరిగి'

బ్రాహ్మ ముహూర్త శుభస్నాన పూతంబు
ద్వాదశాతకపుండ, ధవళితంబు
అవతంస బిల్వ కర్ణాభ్యర్థదేశంబు
రుద్రాక్షమాలికారూఢ గళము
కూపోడక క్లిన్న కొవ్వనవస్త్రంబు
చారు వద్యాసన వీరమతము

మహిత వందాక్షరీ మంత్ర ముహూర్తము
ఘృఖరిత స్వాంతసమ్మోఖము ముఖము
'దేహమే మహాదేవుని దేవళముగ
సాగినట్టి శైశవ వీరచైవదీక్ష
నేడు తలచుకొన్నప్పు కన్నీకులురలు
నవి ముద్రకుపులో శుగ్రకుపులో గాని'
ఇట్లా ఒక అరవై యేళ్ళ జీవితం చిన్నదశాంతరాలలో ఏ విధంగా వర్తించిందో ఈ గ్రంథంలో చూడవచ్చు.

"భారతీయ సాహితీ" యొక్క వైశిష్ట్యాన్ని వింగడిస్తూ
"శ్రుతినుండి కృతికి విశ్రుత వరబ్రహ్మ పదార్థసంక్షిప్త 'కవి' శబ్దమును దింపి
కవిని మహర్షిగా, కవితను సృష్టిగా
రసము రాజ్యముగా పొసగనెంచి...."
ఈభరతోర్విలో ఎందరో మహాకవులు
'ఋషుల రాజ్యము నావిష్కరించినారు.'
అని చెప్పి రామాయణ, భారత, భాగవతాలను, కాదంబరిని ప్రస్తుతించిన తీరు నాన్యతో దర్శనీయం.

'ప్రాకృప్తిచీన దేశమార్గములు వేలు
ఇట సమాజము మీద సాహితీ ప్రభావ
మచట సాహితీ మీద సమాజముచీయు
భారతీయముపాదేయ చారు సరణి"
అంటూ ఈదేశసాహిత్య ప్రాముఖ్యాన్ని చెప్పిన తీరు ఎంత తూలంకషంగా ఆలోచించి ఒక్కముక్కలో చెప్పినదో సహృదయ విమర్శకులు గమనింపకపోరు.

ఈ దేశానికి శ్రీరామ నేతువు (కన్యాకుమారి) ధర్మవీరము, శీతాదీ కీర్తికిరీటములునట. రామాయణ, భారత భాగవతాలు మువ్వంక వ్యాప్తమైన గముద్రాలట, అష్టాదశ పురాణాలు శక్తి వీరాలట. శుక్రులు నదీ మాతృకలట, ఉపనిషత్తులు హిమగిరి శిఖరాలట-ఇట్లా భావిస్తూ

"సంస్కృతము కన్నతల్లిగా సాకుచుండ
తరతరాల భరత జాతి నరనరాల
పరిమళించిన సంస్కృతి ప్రాథవమ్ము
నీమ నీమలకెల్ల శ్రీరామరక్ష"-

అని యస్వి. భారతీయ సంస్కృతిని సంభావన చేసిన తీరు అపూర్వము.

ఈగ్రంథంలో జోగరావు గారికి వన్ని హితులైన గురువులు, విశ్వవిద్యాలయోపాధ్యక్షులు, కవులు, పండితులు, డాక్టర్లు, యాక్టర్లు, వ్యాపారులు, న్యాయమూర్తులు-ఇట్లా చాలమంది యధోచిత ప్రేమాదర గౌరవాలతో కన్పిస్తారు. కవియొక్క నిండైన మనస్సు వాళ్ళందరకు కవితారూపమైన ఆతిథ్యాన్నిచ్చి సత్కరించింది.

"ఈ కవి సంస్కారాలకూ, అభిరుచులకూ, పరిణామాలకూ, మనోహృదయ ధర్మాలకూ, జీవితంలోని అంత సత్త్వానికి యీ కావ్యం ఒకనిలువుటద్దం. కావ్యజీవితమైన చమత్కృతి ప్రతిపద్యంలో నుంచి అనితర సాధారణమైన ఒక వ్యక్తిత్వ ముద్రలొంగి చూస్తూనే ఉంటుంది. 'ఇది జోగరావుగారి పద్యం' అనిపించే లక్షణం దాదాపు ప్రతీపద్యంలోనూ ఎదో ఒకటి ఉండనే ఉంటుంది' అని శ్రీ మల్లంపల్లి శరభయ్యగారు భూమికలో నెల విచ్చిన మాటలు అక్షర సత్యాలు.

శృంగార భృంగారువు

ప్రసన్న కుసుమాముదం, అడిగొప్పుల హోరుగాలి, శృంగార సర్వజ్ఞ, -ఈ మూడు కావ్యాల వంటివి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఇతిపూర్వం వుట్టలేదు. ఇదే మాటను 'శృంగార భృంగారువు'ను వ్రాసి యస్వి. మరోసారి సహృదయుల చేత అనిపించారు. ఇవన్నీ శృంగార రసైక కావ్యాలు. రసరాజమైన శృంగారానిది సాహిత్య సామ్రాజ్యంలో రాచదాట. ఆ దారిలో పయనించి ప్రాచీన కవులను మీరుట అతి దుర్లభమైన పని. ఆపని సాధించాలన్నది ఈ కవి ప్రతిజ్ఞ, దానికై ఎవరో చెప్పిన దానికి శుకానువాదంగా గాకుండా, పరిజ్ఞాన పరిశీలన ఫలితాలుగా, హృదయదమ్మమైన అనుభూతి ఫలంగా ఈ 'శృంగార భృంగారువు' ను సంతరించినట్లు శ్రీ జోగరావుగారు చెప్పినారు.

రష్యా, ప్రాన్సు, ఇంగ్లండు, చెకోస్లోవేకియా, అమెరికా, కెనడా, సింగపూరు మొదలగు సుమారు ఇరవై విదేశాలలో ఈ కవి పర్యటించారు. ఆ విదేశీయ రతి సంక్రమణ గాడులతో పరిపాకమైన రమణీయతాలంకృత హృదయమై ఈకృతికి అక్కడినిచ్చారీ కవి.

‘ఇది కవిత్వము కాదు సుమ్మిడి మదీయ హృదయ మాకంద పాదప మృదుల శాఖ గూరుచున్న కుతూహల కూహకుహువు కొనది విసరిన సాకూత కూడితమ్ము’

అని కవి యనుభూతిగతమైన శృంగారాన్ని కావ్యంగా మలచినట్లు చెప్పారు’
తెల్లవాళ్ళ దేశంలో

“తరచు విదాకు వార్తల వరణనచట
నతకనూతన స్మర పరిశ్రమల వలన
అల్పసంతోషు లచ్చటి యాయమగలు
వతగ సుతువట్లన, కంతువట్లగాదు.”

కనుకనే రతీకూరులంటే అచటివడతులు డబ్బులడుగురు పరికరా వడివస్తారట, ఎదు రిస్తారట.

“దొమో అద్దిహా” (పాంథకాలం) అన్న దానిలో రష్యను వారి శృంగారం దర్శనీయం. తెనిమగ్రాడులో మార్చి, జూన్ ల మధ్య జరిగే ‘తెలిరేల’ ఐదుదినపుక్వాలు (వైట్ నైట్-అన్నదానికి కవి ‘తెలిరేలు’ అని తెలుగు) తన కవితా పాకంతో కవి కళ్ళకు కట్టిపట్లు చెప్పారు. “ఏలవాలగు కొండ నెననిపారెడి యేరు కడలి పొత్తిళ్ళలో గలియుచోట” “సర్వతోముఖ వినోదోర్వరల్ నర్వోపనన్న భౌతిక సుఖ స్వర్గభూముల” నే వద్యాలలో, ప్రదిలిన ముకుర కకలారలో ఒక మూర్తి ఐహూరూప వికలాలుగా ప్రతి పలిస్తుందట. కనుకనే తెనిన్ గ్రాడు ‘కడిది వేడుకల నోడు’. ‘పాంథకాలం’ వినోదాలు

‘చచ్చిన తదుపరి స్వర్గం
తెచ్చటనో: ప్రదికియున్న నిచ్చటనే’-

అనినించాయి కవికి.

ఆ దేశంలో భార్య మరొకడితో ముఖ పడుతుంటే

‘దానికే కాంత మిప్పుడు దక్కె, నద్ది యెవనితో కుల్కుచున్నదో యెరుగరాదు నాతి ముఖమేల చెరువంగ?’

వన్నాడు ‘వాంఛ’ అనే ఈ కవియొక్క మిత్రుడు. “శృంగార సర్వజ్ఞుడై”న ఈ కవి ఆ మాటలలోని వాని ‘వింతనీతికి’ నిర్భాంత పోయినాడు. స్వీయ భార్యకు రసభంగం కాకూడదని మగుడ వచ్చిన ఈ మగని చూస్తే అందరం నిర్భాంత పోవలిసిందే. దీనికి కారణాన్ని కవియిలా డిహించారు-

“కొందొక నాడును మగువ మ
గండునటకు కలిసిరారు కారణమేమో!
తుండుగనాడును పాత మ
గందేనా యను రివాజ గలవారేమో!”

దేశీయమైన సామెత విదేశీయ శృంగారానికి అతుక్కు పోయింది.

రష్యను వారు శృంగారంలో అల్లరి పెట్టరు. ఇష్టమేలే సరే అంటారు. లేకుంటే క్షమించమంటారుట.

మొట్టమొదటి అంతర్జాతీయపు “ఎకోస్పి” 1987లో కెనడాలో మాంట్రియల్ మహావగరం లో జరిగింది. అచ్చటి ‘నయాగరా’ జలపాతం దారణ-అకాశపు డిల్లులనుంచి యుల్లు మంటూ అకాశగంగ మేరుగిరిపై తురు తున్నట్లు, శివజలాజుట భాగీరథి తివినుండి తువికి దిగుతున్నట్లు, ప్రళయ కాలంలోని మేఘాలు భయంకర గర్జనలతో దిగ్విగతాలు ఒరసు తుంటూ కుంభ వృద్ధి కురుస్తున్నట్లు, వదులు - సాగరాలు అన్ని కలిసి ఏక దాటిగా ప్రవహిస్తున్నట్లు, సర్వయాగాగ్నిలో సమిధలు వడుతున్నట్లు, - ఉన్నాయని కవి భావించిన తీరు అద్భుతమై సాగింది. అచ్చటి ‘ఎకోస్పి’లో పండ్రలేఖాసదృశలైన మువ్వరి భామలతో కవి యనుభూతులకు

సాక్షిగా సాగిన రచన ఇందు కన్పించును. చివరిగా ఆ ‘ఎకోస్పి’ను ‘జాతి మత భేదరహితము నూతన సౌహృద సహితము నొనరించి తగన్ చేతో జాతుండంక రాతీయ నమజ్య పేరు సార్థము చేసెన్.’ అని చమత్కరించారి కవి.

ఇట్లా భిన్న దేశాలలోని తన శృంగారానుభూతులను యన్వీ. ఈ ‘శృంగార భృంగా రువు’ లో నిర్భీకంగా చెప్పుకొన్నారు. కవి దృష్టిలో ఇదొక ఉపాసన. లెక్కశ్రీరిన దేశ దేశాలలో ప్రీతి శృంగారాభీరుచులలో, అనుభూతులలో ఉన్న వైవిధ్యాలు భిన్నాలుగా కన్పించినా అవన్ని జగన్మాత యొక్క అనంత విశ్వలీలా విలాసాలని ఈ కవి విశ్వాసము. అందుకే ‘వందే జగన్మాతరమ్’ అని మునుముందుగా కవి తన కావ్యానికి మంగళ తోరణాన్ని సంతరించుకొన్నారు. అందులో

‘కాలము కన్న మున్నోడమి కాలమునే
కుదుపార గాంచి యా
కాలమె యాత్మరూపముగ గ్రాహించు
జాతి తనంబునన్ జగ
జ్జాలము నిండ్రజాలమును జాతరమేల
మొకప్పుడల్లక
లోలము జేయునా నకలలోక నవ్వితికి
సాధువాదముల్.’
‘కాలము కన్న కల్లి కడకంట తరుక్కును
చిత్రచిత్రుగా
లీలను కాంతి హేల నమలిమగుమానవ
జాలమానసా

భీల మనోహరాకృతి వవేలదయా
ప్రకృతిన్ జగద్విశ్రీ
అలితా దరసిత కుచిన్మితమున్
భజియింతుభక్తి మై.’
అన్న వద్యాలలో కాల స్వరూపిణియైన శాశీ తల్తాన్ని కవి తవిలితీరా భావన చేసి ఈ కావ్య రచనకు ఉపక్రమించారు.

యన్వీ. శృంగార రచన కొంచెంపరిధి దాటనిదని, గంగా, గోరులను దార్చినా శివుడు

జీవితాన్ని కోల్పోకుండా ఏ కృంగరాన్ని అనుభవిస్తాదో అట్టిదానిని తాను మెచ్చుకుంటాననీ, నిజంగా తాను అనౌచిత్యాన్ని ఒక బోనీ, కవిచే డప్పులు బలాదూరనీ కవి చివరి పద్యంలో చెప్పుకొన్నారు.

‘ఎంతసేపూ కృంగరమేనా? కృంగర కవిత్వ మెవడిక్కావారి?’ అనే కొందరికీ, ‘నీ భాషా, నీ చందస్సు, అసలు నీ పోరణే అంతా ప్రాతది, పండితైక పేద్యము’ అనే మరి కొందరికీ యస్వీ. జోగరావుగారు ఈ గ్రంథాది ‘కవి సహృదయ భూమిక’ లో ‘తగిన’ సమాధానం చెప్పారు, కావ్యంలో చిత్తగింపుడు.

3. యస్వీయం (కథలసంపుటి)

సహజంగా మంచి కథకులైన జోగరావు గారు చాలా కాలం క్రితం ‘సువర్ణ కృంఖం’ అన్న పేరిట ఒక కథల సంపుటాన్ని ప్రచురించారు. యూనివర్సిటీలోనూ చేస్తూ అచ్చట వరికోధనాత్మక, విమర్శనాత్మక వ్యాసాలకుండే విలువ కథలకు అలాంటి సృజనాత్మక రచనలకు లేవని కాబోలు అంతగా కథలను వెలువరించలేదు.

“యస్వీయం” పేరిట ప్రచురితమైన ఈ గ్రంథంలో జోగరావుగారి ‘నవ్యలవ్యల కథలు’ చోటు చేసుకొన్నాయి. బహుదేశాల నం, బహుబుధులతోడి సంభాషణం, బహు గ్రంథ వ్రతనం గావించిన ఈ కవికి ఏ సన్నివేశాన్ని ఎలామిల్లే, కథగా తయారై ముచ్చటగా రాణిస్తుందో బాగా తెలుసును. ఆ మెలకువతోపాటు, చమత్కారం తన జిహ్వకు నై సర్గికగుణం కావడం వలన, ఇతి వృత్తం తోపాటు కథాకథనంలో కూడ క్రొత్తదాన్ని సంపాదించే నైపుణ్యం ఉండడం వలన, తెలుగు నుడికారపు విగారింపులలో సజీవ సంభాషణలను ప్రాసేశక్తి, ఉండడంవలన ఇందులోని అన్ని కథలు సహృదయుల్ని రంజింపజేస్తాయి.

ఒకరొక గ్రంథం చదువుతుంటే వింటున్న మరొకరు పొందిన చేష్టా ప్రతీమాతా లలో ఒక విశిష్ట ప్రక్రియాశిల్పంగా సాగిన కథ ‘మహా కవి శివయ్యగారి జీవితచరిత్ర’ అనే కథ. దైరీ కథలూ ఉత్తరాల కథలు వచ్చాయిగాని ఇట్లాంటి కథరారేదని చెప్పవచ్చు. ‘యద్భావం తద్భవతి’ ‘వెధవ పాచి కలు-సమాసం!’ ‘జై సీతారామ్’, వంటి కథలలో పాఠకులకు విచిత్రమైన అనుభూతి కలుగుతుంది. “అమ్మలక్కలు” కథ నిజంగా తెలుగునాట ముద్రపడిన వాడుకలో నిరపది పోయిన ‘అమ్మలక్కలు’ అనే మూటకు ఎలాంటివారు తగుదురో అలాంటివారికే ‘ధ’-ఈ ఒక్క అక్షరం-ఒత్తుధ-ఓ కథకు పేరు. ఉత్తరాంధ్ర ప్రాంతంలోకాస్తలావుగా ఉన్న వానికి ‘ఒత్తుధ’ అనిపేరు. ఒక స్థూల కాయురాలు జీవితంలో ఎదుర్కొనిన సమస్యల కథలో చమత్కార చతురంగా చిత్రింపబడ్డాయి. సుమారు 300 సంల క్రితం ఈ కథ ‘ఆంధ్రప్రభ’లో అచ్చయిన రోజులలో ఆంధ్రా యూనివర్సిటీలో ముఖ్యాధికారులు మువ్వలు ఒత్తుధారే ఉండేవారట. ఈయనం చే కిట్టనికీటిబాలు ఎవ్వరో వాళ్ళకు చాచీలుచెబితే వాళ్ళు సహృదయులు కాబట్టి బుజాలు తడుము కోకుండా కడుపుబ్బనవ్వుకున్నారు. ‘మర్దర్’ అన్న కథ-పేరులో ఎంత సీరియస్ నెన్ ఉందో కథలో అంత హాస్యం ఉట్టిపడే కథ. ‘చైనా పిల్లి, మేయరు, చీవాట్లు, పైన్నేము, చైవానుగ్రహం, వేషం, యోగం, వమ్మ, వ్యర్థస్తుడు, మొనవి మరీ లముకథలు శబ్దగత అర్థగత చమత్కారపు మెరుపులతో పఠితల్ని అకట్టుకొంటాయి. ‘జై భజరంగ భగీ’, ‘వట్టి గొప్పలు’, ‘చానుగారి మట్ట గోచీ బొపో’ ‘అసలు కిలుకు’, ‘పాపం జరుం’, మొ.వి జోగరావు గారి జీవితంలో విన్నవో, కన్నవో, అనుభవానికి వచ్చినవో అయిన సన్నివేశాలని చెప్పక చెబుతున్నాయి. ‘అచంట సాంఖ్యాయన శర్మగారి ముచ్చట్లు’ - ఇలాంటిదే.

రోకం తెలుసుకోవలసిన అనేక చమత్కార, సన్నివేశాలు ఎన్నో ప్రతిభావమగ్రాలైన విశేషాలు ‘యస్వీయం’లో కథల రూపాలలో కనిపిస్తాయి. మొత్తం కథనంతను వాణోవాక్యంగా నాటకీయ శైలిలో వడిపించిన కథలు ‘అభ్యాగతి’, ‘చాన్సు’, ‘అతి రుద్రయాగం’ మొ.వి. వీటిలో కథా కథన దక్షత సంభాషణలను వడిపించడంలోనే యిమిడి ఉంటుంది. మానవకోటికి మాత్రమే పరిమితమైన నవ్వును ప్రతికథలోను విక్షేపించి ఈ కథలల్లడం జరిగింది.

సర్వప్రాణికోటి హృదయైక గోచరమైన లవ్వను కేంద్రంగా తీసుకొని ‘అక్క’, ‘వతివత’, మొ॥ కథలు రమ్యంగా సాగాయి. ఈ లవ్వ కథలలో ‘అక్క’ కథమకు టాయూనం. దీన్ని అద్భుతమైన కథనంతో, సమాజంలో పేరుకుపోయి ఉన్న ఆపార్థాలు, అనర్థాలు, దారిద్ర్యం, వీటి మధ్యలో మానవత ఎలాంటి నుడిగుండా లలో చిక్కుకు పోతుందో చెబుతూ వ్రాసిన కథ యిది. ఈ లవ్వ కథను విషాదాంతం చేసి సహజత్వానికి చేరువగా తీర్చిదిద్దడంలో యస్వీ. అందెవేసిన కథకు లవిపించుకున్నారు.

ఇట్లా ఈ ‘యస్వీయం’ కథల సంపుటిలో అనేకాలైన సన్నివేశాలు కవి కథా కథన శిల్పపు మెలకువలతో మనముందు సాక్షాత్కరించి గజీవారవడం జోగరావు గారి కథారచనా చతురత్వానికి విదర్శనంగా భావించవచ్చును.

4. మణి ప్రవాళం (వ్యాససంపుటి)

అనేకాలపై సుమారు 300 మందికి పైగా జోగరావుగారి పర్యవేక్షణలో డాక్టరేటు డిగ్రీలు పొందారు. తెలుగు సాహిత్యంలోని అనేక ప్రక్రియల్ని గూర్చి, విన్నవిన్న కాలాలలో వెలిసిన మౌలికతనుగూర్చి ఆయనకు నిర్మాణాత్మికమైన అవగాహన

ఉందనదానికి పరిశోధకుడిగా ఆయనను వంకరించిన వారెవరికైనా బోధపడుతుంది. యస్వీ. లో షిషి పమెయున్పు పెక్కు సాహిత్యాంశాలు ఇంకా వెలుగు చూడవలసినవి ఎన్నో ఉన్నాయని ఆయనే పలుమార్లు చెబుతూ ఉంటారు.

ప్రకృత 'మణి ప్రవాళం' అనే వ్యాసాల సంపుటి అలాంటి రోతైన, వియవైన సాహిత్య వ్యాసావళిని సుంతరించుకొన్న గ్రంథం. ఇందులో ఇంచుమించు 19 వ్యాసాలున్నాయి. మొదటిది 'విశ్వనాథ వారి మేనకా విశ్వమిత్రము.' ఇందులో వాల్మీకంలో పది అనుష్టుప్పులుగా ఉన్న కథ శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షంలో ఎట్లా ప్రపంచీకరింపబడినదో, దానివల్ల విశ్వనాథ ఆశించిన శిల్ప ప్రయోజన మెట్టిదో సోపవత్తికంగా చెప్పబడినది.

'అన్ని యంశములను తెప్పినట్టి తీరు వేఱు: మేనక కథ తీరు వేఱుగాదే' అని విశ్వనాథయే చెప్పిన దానిలో ఉన్న ఆయన అభినివేశాన్ని బోగరావుగారు 'ఒక్కొక్కపట్టున విశ్వనాథవారి రామాయణము వాల్మీకమునకు భావపరమైన మహాభాష్యముగా భాసిల్లును'-అని నిరూపించారు.

ఈ వ్యాసాలలో ఆధునికాంధ్ర సారస్వత మూర్తులైన రాయప్రోలు, కృష్ణశాస్త్రి, శ్రీశ్రీ: రాళ్ళవల్లి, మల్లంపల్లి ప్రభృతుల సాహితీసేవను పమీక్షిస్తూ సాగిన వ్యాసాలతో పాటు: దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యం, జక్కన కవితా ప్రస్థానం, సూరన ప్రతిభ మొదలగు వ్యాసాలు ప్రాచీన సాహిత్యంపై ఈయన స్పృశించిన కొన్ని కొన్ని అపూర్వ విషయాలకు ఉనికివట్టలే ఉన్నవి. సూరన ప్రతిభను గూర్చి చెబుతూ అర్వాచీన కవులపై అతని ప్రభావాన్ని ఒక సమగ్ర సుందరమైన పరిశోధనకు అవకాశమిస్తూ యస్వీ. ప్రతిపాదించి రేఖ

మాత్రంగా ఎవరెవరు సూరనాద్యుని అనుసరించారో చెప్పినారు. భావి పరిశోధకులకిదొక చక్కని విషయము.

విక్రమార్క చరిత్రలో కానవగు జక్కన యొక్క కథాసంవిదానం, పాత్రచిత్రణం, రసపోషణం, శైలి మొదలగు అంశాలను పోదాహరణంగా యస్వీ. 'జక్కన కవితా ప్రస్థానం' అన్న వ్యాసంలో చూపించారు.

'పాతికేళ్ళ తెలుగు కవిత్వం' అన్న వ్యాసంలో సుప్రదాయం గురించి, అభ్యుదయం గురించి, సామ్యవాదాన్ని గూర్చి యస్వీ స్పష్టంగా, సూటిగా చెప్పిన ఎన్నో విషయాలు ప్రతి సాహిత్య విమర్శకుడికి ఉపాదేయాలు.

శ్రీ. శ్రీ. మహాప్రస్థానం అగుట అచ్చవక ముందే దాని మీద 'స్వతంత్ర' లో మొట్టమొదటగా సమీక్ష వ్రాసిన బోగరావుగారు 'శ్రీ. శ్రీ. కి శధ్ధాంజలి' అన్న వ్యాసంలో 'ఆ మహాకవి చూపులో కవిత్వమంటే ఏమిదో, ఆయన కవిత్వం జాతినే విధంగా ప్రభావితం చేసిందో ఒక్కసారి వెనక్కి ముందుకు తిరిగి చూసుకోవాలి' అనుచు సుమారు ఆరు పేజీల చిన్న వ్యాసంలో శ్రీ. శ్రీ పై తనకున్న సమగ్రమైన అవగాహనను విశ్లేషించారు.

'ఆధునిక యుగంలో ఒక విశిష్టమైన విరాక్షణమైన దృక్పథానికి శ్రీశ్రీ ఎంతవంతు మార్గదర్శకు డయినాడో అంతమేరకు అవ్యవస్థకు బాధ్యుడైనాడు'-అని యస్వీ. విష్కర్షగా తన ప్రశంసను, అభిశంసను వెలిబుచ్చారు.

'అనాటికి ప్రాచీనకవులలో అతినవీనుడు, ఈనాటికి నవీన కవులలో ఆతిప్రాచీనుడూ శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి. అధికార గర్వదుర్విదగ్గుడైన ఏ శక్రవిట చక్రవర్తి చేతనో అన్యాయంగా కప్పుడై ఊర్వశీ విరహదూర్వహుడై భువికవ తరించిన తుమార గంధర్వుడు శ్రీకృష్ణ

శాస్త్రి'- అక్షర లక్షరీయ దగిన ఈమూటలు 'కృష్ణశాస్త్రి' అన్న వ్యాసానికి సంకల్పం చెబుతూ యస్వీ. చూపిన తద్వ్యాస మకుట మాణిక్యాలు. 'కృష్ణశాస్త్రి పంచప్రాణాలలో సంగీతమొకటి, మిగతావి కవిత్వము, ప్రదయము, భక్తి, స్వేచ్ఛా ప్రేయత్వము'-ఇట్లా అలంకారికంగా అల్పాక్షరాలలో అవల్పార్థాన్ని వ్యావరచనలో ప్రదర్శించిన కొద్దిమందిలో యస్వీ. ఓకరు- అని అడుగుడుగునా "మణిప్రవాళం" లోని పెక్కు వ్యాసాలు తెలియజేస్తాయి,

సాహిత్యానికి కవిత్వానికి ఉన్న అనుబంధం ఎలాంటిదంటే చిక్కబడిన సాహిత్యమే కవిత్వం. వలచబడిన కవిత్వమే సాహిత్యం....ప్రతి విమర్శకుడూ కవికాదు. కాన వసరంలేదు: కాని ప్రతి కవి ముఖ్యంగా గొప్ప కవిగా చెప్పుకో దగిన వాడల్లా జీవితంలోవిమర్శ పేరఒక్క పంక్తివ్రాయక పోయినాగొప్ప విమర్శకుడే అయిఉంటాడు.' రాయప్రోలు వారి వైమర్శికదృక్పథం అనే వ్యాసంలో.

'అసలు చిత్రమేమంటే ప్రాచీనత మీద ఆయిన దానికి కాని దానికి గాఢ ప్రతివత్తి గలిగి వుండడం అది సంప్రదాయనిష్ఠ అనండి, భావదౌర్బల్యం అనండి అది భారతీయ స్వభావ జీవలక్షణం...."

"ఏమయితే నేం: శ్రీశ్రీ తెలుగు కవిత్వానికొక సరిక్రొత్త వాలకం వేశాడు. కాలజ్ఞుడై సమాజం యొక్క అక్కరకోసం ఒక నూతన ప్రయోజనాన్ని విరేళించాడు. ఆ ప్రభంజనస్వామి యుం యుం విజృంభణానికి గుండ్రాళ్లు కదిలేయి, గులకరాళ్లు లేదాయి."

'నా ఉద్దేశంలో కవిత్వమంటే గ్రామ్యమైన శబ్దం ద్వారా రమ్యమైన అర్థాన్ని హృద్యమైన అనుభూతిగా పరిణమింపజేసేది.'- పాతికేళ్ళ తెలుగు కవిత్వం అనే వ్యాసంలో.

‘అసలు నవ్యత్వం పేరిట మనం పాశ్చాత్యదేశాల నుండి వాళ్ళ అవలక్షణాలను కావలసినంత కావీ చేసుకొన్నాం, మన తలకు మించిన మంచిని చూశాం. జీవితంలోనూ అదే జరిగింది. సాహిత్యంలోనూ అదే జరిగింది’.

“కవితా తురంగానికి కమ్మి నవీనత,
కళై సంప్రదాయం
రేక మతోలా అంటాను
సింధుజము నవకవిత
సింధురము సంప్రదాయ కవిత
వ్యాఖ్యానికదీ, ఊరేగింపు కదీ”

..“ఆధునిక కవితా దోతలు” అనే వ్యాసంలో ఇట్లాంటి అనర్థవైమర్శిక శంకులకు ఈ మణిప్రవాళ వ్యాస సంపుటి మంజుల పేటి.

కీ. మేరుశిఖరి (నవల)

1958లో జాన్ హండ్ నాయకత్వంలో ఎడ్మండ్ హిల్లర్ అనే న్యూజీలాండ్ దేశస్థుడు, బెన్సింగునార్కే అనే షెర్పా జాతీయుడు చేసిన ఎవరెస్టు శిఖరాకోహణోదం తాన్ని ఒక చిన్న కమ్మని కథగా మలచిన నవల “మేరుశిఖరి”.

ఎవరెస్టు శిఖరానికి టెబెటన్ భాషలో ప్రాచీనమైన పేరు ‘చోమోయంగ్మా’. ఇది ఈ ‘మేరుశిఖరి’ కి నామాంతరంగా ఉంచబడింది. చోమోయంగ్మా-అనగా ‘దేనిపై పక్షిలెగుర లేవా’ అని యర్థం.

అరోజులలో ఎప్పటికప్పుడు ప్రతికంలో వచ్చిన అశిఖరారోహణోమోద్యమ వార్తలు, హిమాలయన్ టాపోగ్రఫీ మొద

లగుగ్రంథాలు, ఉద్యమనాయకుడైన హంటు దొర వ్రాసిన ‘ది ఎనెంట్ ఆఫ్ ఎవరెస్ట్’ మొదలగు గ్రంథాలు ఈ నవల రచనకు ప్రేరకాలు.

నుప్రసిద్ధ చారిత్రకోదంతాన్ని కథగా మలచి, వ్యక్తుల్ని పాత్రలుగా మలచి, సందర్భాధికంగా సన్నివేశాలను బనాయించి, సంభాషణలు పొందుపరచి, వర్ణనలు కల్పనలు హావజీందీ పార్వతీదేవి నలుగురించి బొమ్మలో ప్రాణకళ ప్రతిష్ఠించి వెనకయ్య వేల్పుగా తయారు చేసినట్లు సహృదయ లోకానికి యస్వీ. ఈ నవలనందించినారు. కవిచేసిన హిమవద్గిరి వర్ణనలవర్ణనలు తద్గిరి యురీవరీవాహ స్వర సంహితలను వినిపిస్తు హిమాలయం ఎట్లా అయినదో నిరూపించు నట్లుండును.

ఉత్కంఠ జనకంగా, హృదయరంజకంగా కొనసాగి విజయవంతంగా శ్రాత్తయిన కథావస్తువును అదేరీతిలో కవి తన వచనరచనా నైపుణితో మెరపించ చేసినాడు. నుడికారపు సొంపులతో, పాత్రల మానసిక వృత్తుల ఆవిష్కరణలతో, హృద్యవర్ణనలతో సాగిన ఈ నవల డా. పొన్నెకంటి హనుమంతరావు గారవినట్లు ఇది యది యనక ఉత్తమ కళాకథనమున కిది ‘మేరు శిఖరి’.

6. Smiles of the Muse. (A collection of essays)

తెలుగు సాహిత్యంలోని అనేక విషయాలను కూలంకషంగా చర్చించి వాని సారాంశాలను అంగ్లభాషలో వ్యాస రూపాక్షగా అందించిన వ్యాస సంపుటమీ గ్రంథం.

యస్వీ. యొక్క బహుముఖ విషయ సాందీత్యంతోపాటు అంగ్లభాషా కూటనం

ఈ వ్యాసాలలో ప్రముఖమవుతుంది. తెలుగు సాహిత్యం ద్వారా జాతీయ సమైక్యం, జిక్కుల తృప్తిగీతలు, తెలుగు యక్షగానాలలో రామదరితం, శ్యాగరాజ స్వామి సంగీత రూపకాలు, ప్రపంచ సాహిత్యంపై వివేకానందుని ప్రభావం, గురుజిష్య సంబంధం, భారతీయ సంస్కృతి-భక్తి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం-విరుష్టమైన సూచనలు, తిక్కన హరిహరనాథ తత్త్వం మొదలగు సుమారు 300 అంశాలకు చెందిన వ్యాసాల గ్రంథంలో ఉన్నవి.

ఈ సంపుటిలోని కొన్ని వ్యాసాలు తెలుగులో వారు ప్రచురించారు. కాని అన్నీ తెలుగులో రాలేదు. తెలుగు భాషా సాహిత్యంకాకు అంతర్జాతీయ భ్యాతి ఈ వ్యాస సంపుటం ద్వారా మరింత ఇసుమడిస్తుందనడం నిర్వివాదమైనమాట.

మన ప్రాచీన అలంకారిక శాస్త్రాన్ని జీర్ణంగా తెలుసుకోవడంలోపాటు, పాశ్చాత్యవైమర్శికరీతుల్ని చక్కగా అవగాహన చేసుకొన్న కోగారావుగారు, తన చూపులో, అందిన విశిష్టవిషయాలను సహృదయ లోకానికి ఈ గ్రంథంలో వంచిపెట్టాడు.

దీనిని మద్రాసు-స్వధర్మసామ్రాజ్య సంఘం వారు ప్రచురించారు.

షష్ట్యద్వి ఉత్పవంలో ఒక్కసారిగా ఇన్ని గ్రంథాలు, అందునా ప్రక్రియలోను. భాషలోను, విషయంలోను, భిన్న, భిన్న విశిష్టతలు సంతరించుకొన్నవి సాహిత్యంలోకం లో ప్రకాశించడం యస్వీ. కోగారావుగారి కవితా పాండిత్య ప్రకర్తలను విదర్శనలు, అంతేకాదు అంద్రసాహితీ మిత్రులకు అవశ్యం వరసీయాలు.

ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు

— ఆచార్య భావన్.

నిజయనగరం:-

గురజాడ స్మారకజిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయంలో 31-7-1939 సోమవారంనాడు విజయభావన సాహితీ మిత్ర సమాఖ్య ప్రసంగతరంగిణి కార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. బ్రాహ్మటూరుకు చెందిన కవి సుధాకర - గానకళాధర విరుదాంకితులు: స్వర్ణకంకణ - స్వర్ణపతకవిభూషితులు శ్రీ యస్. రాజన్నకవి ప్రధానపత్తగా పాల్గొని 'ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు' అనేవిషయంపై ప్రసంగించారు.

విజయనగరం కౌముదీపరిషత్ ఆధ్వర్యంగా 'మధురపవన్వి' శ్రీమానాపెగడ శేషశాయి సభకు అధ్యక్షత వహించారు. సంగీతసాహిత్యాలకున్న ఆవినాభావ సంబంధాన్ని వివరిస్తూ, ఒక కొమ్మకు పూసిన రెండు పూల రెమ్మలవంటి వని శ్రీశేషశాయి రసజ్ఞమనోహరంగా అభివర్ణించారు. సాహిత్యానికి సంగీతంతోడయితే ఎసిడికి పరిమళం అద్భి నట్లు వుంటుందని ఆయన మధురంగా వివరించారు. నన్నయూడి మహాకవుల కావ్యాలలో సంగీతం అంతర్లీనంగా ప్రవహించిందని శ్రీ శేషశాయి సోదాహరణంగా ఉపన్యసించారు.

ప్రధానపత్త శ్రీ యస్. రాజన్నకవి తన ఉపన్యాసాన్ని ప్రారంభించటానికి ముందుగా తన గురుదేవుడైన 'సరస్వతీపుత్ర' శ్రీమాన్ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులవారిని తక్కి శ్రద్ధలతోస్తుతించారు. నన్నయనుండి రాయల వరకువున్న ప్రబంధ చోరణులు, పూర్తిగా చిన్నమయినవని శ్రీరాజన్నకవి అభిప్రాయ వద్దారు. ఆయన ముఖ్యంగా పెద్దన మను చరిత్ర, రామరాజ భూషణుని పసుచరిత్ర గ్రంథాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని ప్రబంధాల్లోని సంగీతసాహిత్యాలను గురించి ప్రసంగించారు.

శ్రీరాజన్నకవి గాన కళాధరుడవటం చేత ఆయా ప్రబంధాల్లోని పద్యాలను రాగ యుక్తంగా పాడి శ్రోతల హృదయాలను పర విశంపజేసారు. ప్రబంధ కవులందరూ సమ కూర్చిన ఆలంకారములన్నీ ఒక ఎత్తు. తన సంగీతశాస్త్ర పరిష్కృతమైన ధారాశుద్ధిలో, నిర్వక్ర ప్రాథితో, వాగ్వైచిత్రితో, అపూర్వ కవితా శిల్పముతో రామరాజభూషణుడు సంతరించిన సౌందర్య శోభ ఒక ఎత్తు, అని ఆయన ప్రశంసించారు. పసుచరిత్రలోని ప్రాథి, ద్వని, చమర్కారశ్లేష. సంగీతధారా నైగనిగ్యము మరొక కావ్యంలో కనిపించ వని శ్రీరాజన్నకవి స్పష్టంచేసారు. రామ రాజ భూషణుడు సంగీత కళారహస్యనిధి, పద్యరచనా సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడు. అంతే కాదు. బహువిషయ విజ్ఞాత, సంస్కృతాంధ్ర నకల భాషాసామ్యాజ్యసర్వం కషమైన పరి శ్రమచేసినవాడు. అని రామరాజ భూషణుని గుణగణములను శ్రీ రాజన్న కవి ప్రస్తు తించారు.

కొన్ని పద్యములలో రామరాజ భూషణుడు రాగం - తానం - పల్లవి వీణలో పల్కించి, సర్వేంద్రియ మోహనమై, నియతి కృత, నియమరహిత ఆహ్లాద సుధాభాజన మైన ఆనంద తర్జ్యమును ప్రసాదించినాడని శ్రీరాజన్నకవి సోదాహరణంగా వివరించాడు.

పెద్దన మనుచరిత్రలో చతుర్విధ పురుషార్థములను తన పాత్రల ద్వారా దర్శింపజేసి నాడని శ్రీరాజన్నకవి అభిభాషించారు. పెద్దనకు శబ్దార్థములమీద వున్న మక్కువ సంగీతంపై లేదని రాజన్నకవి చెబుతూ, పెద్దనకు సంగీతశాస్త్ర పరిజ్ఞానం అంతగా వున్నట్లు కనిపించటం లేదని విమర్శించారు. మనుచరిత్రలో వ్రాసిన 'ఇంపుతకు కొత్త వీణవాయిం చినది'. తన ఆలాపనకు తానే పరవశించిన

తన్మయ హృదయ. పసుచరిత్రలోని గిరిక ఆట్లు కాదు. తన వీణావాదనలో ఎదుటి వారినికూడా రంజింపజేయు సర్వకల్యాణ స్వరూపిణి. ఆమె వీణ వాయింబుచేకాదు - పల్కించునుకూడ. రామరాజ భూషణుడు గిరికాగాన వైశద్యమును వర్ణించి, ఉద్వారా తన సంగీత పాండితీ పాటపమును నిరూపించి నాడని శ్రీరాజన్నకవి సంగీత విషయంలో పెద్దనకు, రామరాజ భూషణునకు గలభేదాన్ని నిరూపించారు.

"అల్ల సాని ఆటు ఇట్లు ఏదైనను.

ముక్కుతిమ్మన ముద్దు ముద్దుగా ఏదైనను.

భట్టమూర్తి చావురని ఏదైనను."

అన్న చాటుపులో భట్టమూర్తి గురించి చెప్పినమాట సత్యదూరమైనదని శ్రీ రాజన్న కవి ఖండించి, ఎవరో అనహనపరులు రామ రాజభూషణుని కించపరచటానికి అన్నమాట లని ఆయనత్రోసి పుచ్చారు. రామరాజ భూషణుడు సంగీతశాస్త్రమును ఆపోశనము పట్టిన వాగ్గేయకారుడని ప్రశంసించారు. శబ్దాలంకారరచనా కౌశలము భూషణకవికి సహజబూషణము. ఆయన పద్యములలో కవితాభావగాంభీర్యం రోపముగానీ, వ్యర్థ పదముగానీ కన్పించదు. అని శ్రీ రాజన్న కవి సోదాహరణంగా నిరూపించారు. రామ రాజభూషణుడు 'నాచన సోము'ని గురువుగా భావించినా, అనదీనగుణ సనాథుని సర్వ శక్తులు తాను సారించినట్లు గ్రహింపవచ్చు నని శ్రీ రాజన్నకవి అభిప్రాయపడినారు. ఆయన రామరాజభూషణుని లోకజ్ఞతకు ఉదాహరణగా ఒక ఎక్కములోని 'రూపు' శబ్దాన్ని వివరించారు. బొట్టులేని చాలబగల సువర్ణహారమును 'రూపు' అందురు. దీనిని కన్యకాజన్వల అయిన రొమ్మింపవోజిన మెడలో వేయుదురు చాలబగల సరస్వతీ విగ్రహముండును. వివాహసమయమున ఈ 'రూపు' ఆభరణము తీసి, తాళికట్టెంతురు. రాయల కాలములో, ప్రత్యేకించి పెనుగొండ ప్రాంతములోని గంపదాయమిది. రామరాజ

చూషణుడు పెనుగొండకు చెందినవాడవటం చేత ఈసాంఘిక మర్యాదను తనకావ్యములో చక్కగా ప్రవేశపెట్టినాడు. నాయక అవివాహిత, కన్య అని ధ్వనింప చేయటాని కేరూపు శబ్దం వాడబడిందిగానీ, హాసం - సౌందర్యం అనే అర్థంలో కాదని శ్రీరాజన్న కవి స్పష్టం చేశారు. గిరికనదీ నగములకు సరిబడించిన కన్యక అని చెప్పటానికే రామరాజదూషణుడు 'లతాంగి' అనే విశేషణాన్ని ఉప్పువసాల్లు ప్రయోగించినాడని శ్రీ రాజన్నకవి అభిప్రాయ వడినాడు.

పెద్దన రసమార్గానుసారి: మూర్తికవి అలంకారమార్గానుసారి. మనుచరిత్ర ప్రసన్న మధురం, పసుచరిత్ర ప్రౌఢ సుందరం. అనే విశేషణతో శ్రీరాజన్నకవి తన ప్రసంగాన్ని ముగించారు.

సభకుముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన సంస్థ గౌరవాధ్యక్షులు "రసజ్ఞశేఖర" శ్రీ కూరేశ్వర వెంకటశాస్త్రి శ్రీరాజన్నకవిని అభినందించి, శాయవా - వూరిమాల - మొమెంటోలలో మనంగా సత్కరించి, నూట పదిహారు రూపాయలు నగదు బహుమతిని అందజేసారు.

విజయనగరానికి చెందిన శతాధికగ్రంథకర్త 'కావ్యార్క' శ్రీ మూలా పేరన్నశాస్త్రి శ్రీరాజన్నకవిని గురించి తాను రచించిన "ప్రళంసా పారిజాతాలు" పద్యాలను చదివి, ఆయనకు సమర్పించారు.

విజయనగరం మున్సిపల్ హైస్కూల్ లో టీచర్ గా పనిచేస్తున్న విజయభావన సభ్యురాలు శ్రీమతి పి. సుబ్బలక్ష్మి రసరమ్య గీతాలను మృదుమధురంగా గానంచేసి, సంగీత ప్రీయులకు అనందాన్ని కలిగించారు.

శ్రీ విష్ణు వెంకటరామయ్య ప్రార్థనతో ప్రారంభమైన ఈ సభకు సంస్థ ప్రధానకార్యదర్శి డా॥ ఎ. గోపాలరావు స్వాగతం చెప్పి, ప్రధానవక్త శ్రీ రాజన్నకవిని గావించారు. ప్రధానహాసకార్యదర్శి శ్రీ కె. శివమార్కండేయులు సందేశాలు చదివారు. మరోసహాయకార్యదర్శి శ్రీ కె. ఎస్. ఎస్. బాళాజీ వందన సమర్పణ గావించారు.

1-8-89 మంగళవారంనాడు శ్రీ రాజన్న కవి స్థానిక మహారాజ ఉన్నత పాఠశాలలోను, మహారాజమహిళా కళాశాలలోను సంగీత సాహిత్యాలను గురించి మధురమైన ప్రసంగాలుచేసి, విద్యార్థిని విద్యార్థులకు ఉత్తేజాన్ని కలిగించాడు.

(000)

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8,9,10,11 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15, 20 రూ. లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిష్టర్లు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతిలేదు. - సంపాదకుడు.

అక్షరాలు:—

సంపాదకుడు : సమాలోచన

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),

రాజమండ్రి - 1.

